

Rapportage Aanvullende Archeologische Inventarisatie en Aanvullend Archeologisch Onderzoek

De Weijer
Bennekom

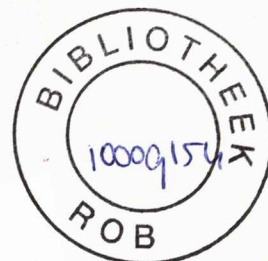

Opdrachtgever
Gemeente Ede
Ruimtelijke Ordening en Beheer
Postbus 9024
6710 HM Ede

Projectnummer
173015/173057

Autorisatie

Gerapporteerd door:	paraaf	datum	status
drs. J.S. Krist		15-7-03	definitief
drs. D.D.. Plasmeijer		15-7-03	definitief
Gecontroleerd door:	paraaf	datum	status
drs. E.E.A. v.d.Kuijl		15-7-03	definitief

Synthebra Archeologie bv, Ambachtsweg 10, NL-7021 BT ZELHEM
Postadres: Postbus 4, NL-6997 ZG HOOG-KEPPEL
Telefoon +31 (0)314 38 11 44, Fax +31 (0)314 38 20 96, E-mail info@synthebra.nl
Bankrelatie van Landschot Bankiers Nijmegen, nummer 22.59.31.451, BTW nummer NL80976538Bo1 HR 09119698
Synthebra Archeologie bv is onderdeel van de Verhoeve Groep
S...hem, Rhoon en Jirnsum

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

INHOUD

0	Samenvatting	4
	Deel 1 AAI	4
1	Inleiding, onderzoekskader en onderzoeksdoel	5
1.1	Inleiding en Onderzoekskader	5
1.2	Onderzoeksdoel	5
1.3	Objectgegevens	6
2	Onderzoeksmethodiek	6
2.1	Bepaling van de regionale achtergrondwaarden	6
2.2	Historisch onderzoek	7
3	Resultaten vooronderzoek	7
3.1	Geologische en geomorfologie van het onderzoeksgebied	7
4	Bewoningsgeschiedenis van het onderzoeksgebied	9
4.1	Prehistorie	9
4.2	Romeinse Tijd	9
4.3	Middeleeuwen	9
4.4	Vroegmoderne Tijd	11
4.5	Moderne Tijd	12
4.6	Archeologische vondstmateriaal uit de omgeving van de onderzoekslocatie	13
5	Resultaten van het veldwerk	13
5.1	Opzet van het onderzoek	14
5.2	Veldverkenning	15
5.3	Het booronderzoek1	15
5.4	Beschrijving van het vondstmateriaal	17
6	Conclusie	17
7	Aanbeveling	18

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

	Deel 2 AAO	19
1	Onderzoekkader en onderzoeksdoel	19
1.1	Inleiding en Onderzoekskader	19
1.2	Onderzoeksdoel	19
2	Resultaten van het veldwerk	20
2.1	Opzet van het onderzoek	20
2.2	Profielopbouw	20
2.3	Grondsporen	21
2.4	Beschrijving van het vondstmateriaal	23
3	Conclusie	25
4	Aanbeveling	26

Bijlagen :

Bijlage 1	Regionale overzichtskaart
Bijlage 2	Detailkaart van de locatie, puttenkaart en sporenoverzicht
Bijlage 3	Boorstaten en determinatielijsten
Bijlage 4	Overzicht Archis-meldingen
Bijlage 5	Overzicht van geologische perioden
Bijlage 6	Lijst met gebruikte afkortingen
Bijlage 7	Lijst met gebruikte literatuur

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

0 Samenvatting

In dit rapport zullen de resultaten worden gepresenteerd van de Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAi) en het Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO) op het voormalige terrein van de meubelfabriek De Weijer gelegen aan de hoek Veenderweg-Hogeweg te Bennekom, gemeente Ede (Gld.). Het onderzoek is uitgevoerd door Synthegra Archeologie bv in opdracht van de gemeente Ede. Bij het onderzoek waren de volgende personen betrokken: drs. J.S. Krist (projectleider/senior archeoloog), K. Wenting (assistent veldtechnicus) en drs. F. Plasmeier (historicus).

In overleg met de gemeente archeoloog van Ede, mv. drs. S. van der A is besloten de resultaten van beide onderzoeken te bundelen tot één rapportage.

Hoewel een deel van het terrein tot op een grote diepte is verstoord door de sloop van de bedrijfswoning, meubelfabriek en het uitgraven van een keldergat zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten uit de prehistorie. Vooral op de onbebouwde delen van de locatie evenals de onder het nog te slopen deel van de meubelfabriek is het esdek deels intact. Hierop is besloten tot het uitvoeren van een AAO op die delen van het terrein waarvan de AAi had aangetoond dat er potentiële archeologische waarden in de ondergrond aanwezig konden zijn.

Afbeelding 1: het verstoorde gedeelte van de onderzoekslocatie

Deel 1 AAI

1 Inleiding, onderzoekskader en onderzoeksdoel

1.1 Inleiding en Onderzoekskader

Op 9 april 2003 is in opdracht van de gemeente Ede door Synthegra Archeologie bv een verkennend archeologisch bodemonderzoek verricht. De onderzoekslocatie is onderzocht in het kader van de geplande nieuwbouw op een perceel gelegen op de hoek Veenderweg-Hogeweg te Bennekom, gemeente Ede (Gld.. Bijlage 1) . Het verkennend onderzoek bestaat uit een bureau-studie (kaartstudie en historisch onderzoek) aangevuld met een booronderzoek en een veldverkenning, een zogenaamde Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAi).

Na overleg van de gemeente Ede met de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort is naar voren gekomen dat voor het terrein een hoge archeologische verwachting van toepassing is. Op basis van de IKAW (Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden) en AMK (Archeologische Monumenten Kaart) van de ROB kan worden vastgesteld dat dit geldt voor het gehele terrein waar de ondergrond tot op en diep niveau zal worden verstoord ten behoeve van de voorgenomen woningbouw

Afbeelding 2: het uitgegraven keldergat

De geplande woningbouw en het daarmee samenhangende grondverzet kan een bedreiging vormen voor de archeologische waarden in het plangebied. Op basis van diverse rijks- en provinciale regelingen, met name het Verdrag van Malta, Nota Belvédère en de Leidraad Provinciaal Omgevingsbeleid dient een inventarisatie van de archeologische waarden in het gebied gemaakt te worden. De gemeente Ede zal de resultaten van het onderzoek toetsen. De onderzoekslocatie maakt deel uit van een groot gebied bestaande uit gordeldekzanden afgedekt door enkeerdgronden. Het oude essenlandschap staat bekend om zijn archeologische rijkdom. Daarom is besloten om

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

voorafgaande aan de bouwactiviteiten door middel van een AAI de archeologische waarde van het terrein te bepalen.

1.2 Onderzoeksdoel

Het primaire onderzoeksdoel is het voorkomen van aantasting / verloren gaan van cultureel erfgoed. Hiertoe heeft de gemeente Ede in het Programma van Eisen (PvE) een aantal algemene onderzoeksvragen opgesteld waarop door een Aanvullende Archeologische Inventarisatie antwoord kan worden verkregen.

De algemene vragen worden hieronder weergegeven:

- is er een vindplaats aanwezig
- wat is de aard en datering van de vindplaats

Het onderzoek sluit mogelijk aan bij het speerpuntenonderzoek van esgebieden van de Rijksdienst voor het

Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort.

1.3 Objectgegevens

Plaats: Bennekom

Gemeente: Ede

Provincie: Gelderland

Toponiem: De Weijer

Projectnummer: 173015

Kaartblad: 39F

Coördinaten: 174.575/445.700

Periode: pre- en protohistorie en mogelijk Middeleeuwen

Type object: vermoedelijk nederzettingsterrein

Te onderzoeken oppervlak: 4000 m²

Grondgebruik: voormalige bebouwing

Geomorfologie: gordeldekzanden met enkeerdgronden

2 Onderzoeksmethodiek

2.1 Bepaling van de regionale achtergrondwaarden

De eerste fase van het historisch onderzoek bestaat uit het bepalen van de regionale achtergrondwaarden. Hiervoor is gebruik gemaakt van het volgende beschikbaar kaartmateriaal:

- Bodemkaart van Nederland (schaal 1:250.000)
- Bodemkaart van Nederland (schaal 1:50.000 - blad 39 Oost (Rhenen))
- Grote Provincie Atlas, Gelderland Veluwe (schaal 1:25.000)
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Archeologische vondstmeldingen afkomstig van het Archeologisch Informatie Systeem (ArchIs)

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

2.2 Historisch onderzoek

Voor het historisch onderzoek zijn de volgende instanties bezocht:

- Gemeentearchief Ede
- Bibliotheek Universiteit Leiden
- Koninklijke Bibliotheek te 's- Gravenhage

3 Resultaten vooronderzoek

3.1 Geologie en Geomorfologie van het onderzoeksgebied

De afzettingen in het onderzoeksgebied dateren uit zowel het Pleistoceen als het Holoceen. Het Pleistoceen omvat een aantal ijstijden waarvan in dit gebied vooral de voorlaatste (het Saalien) van belang is geweest (bijlage 5). Gedurende het Saalien werd landijs vanuit het noorden opgestuwd door de dalen van de toenmalige lopen van de Rijn en de Maas waarbij bestaande sedimenten werden weggeperst. Langs het sterk gelobde ijsfront werd het in de ondergrond aanwezige materiaal in wallen samengeschoven en ontstond de stuwwal Ede-Wageningen. De toenmalige lopen van de Rijn en de Maas werden langs de zuidrand van het landijs naar het westen verbogen doordat ze niet meer in staat waren hun water naar het noorden af te voeren en kregen gedurende het Holoceen het huidige verloop. Toen het ijs aan het einde van het Saalien begon te smelten, stroomde een deel van het water over de laagste plekken in de stuwwal zodat hier en daar grote openingen ontstonden. Het door het smeltwater meegevoerde grove materiaal werd aan de oostzijde van de stuwwal weer als fluvioglaciaal sediment afgezet. Ten westen van de stuwwal zijn dekzandruggen gevormd in het Weichselien. Op de hoge en droge dekzandruggen was akkerbouw mogelijk, echter de bodem was te arm aan grondstoffen. Zodoende was men noodgedwongen om ook vee te houden voor de bemesting. Het vee kon grazen op lager gelegen gronden en werd 's winters op stal (potstal) gehouden en gevoerd met gerst en hooi. Dit leidde tot gemengde bedrijven die coöperatief werkten. Op de heidevelden werden plaggen gestoken. Deze werden vermengd met mest, de zogenaamde potstalmest, en op de akkers gebracht om de bodemvruchtbaarheid op peil te houden. Deze techniek leidde tot het ontstaan van homogene, humushoudendebovengronden, die, als het humusdek dikker is dan 50 cm, esdekken genoemd worden (of in de regio Lunteren – Ede eng). Het gebruik om de grond te bemesten met potstalmest gaat terug tot ongeveer het eind van de Vroege Middeleeuwen, ca. 800 na Chr. Na vertering van de organische stof bleven de minerale delen over. Deze delen hebben in de loop der eeuwen gezorgd voor de fysieke ophoging van de oude bouwlanden. Als het bouwland uitgeput raakte aan organisch materiaal, vond nieuwe ophoging plaats of creëerde men nieuwe esdekken veelal iets verder gelegen van de oorspronkelijke bewoningskern.

De dekzandruggen zijn vanwege hun hoge ligging, vaak in combinatie met de aanwezigheid van water, in gebruik genomen door de prehistorische mens. De activiteiten van bewoning en/of bewerking laten sporen na in de ondergrond. Het esdek kan deze sporen gelijk een deken hebben afgedekt. Hoge enkeerdgronden worden gekenmerkt door het voorkomen van een dikke plaggenlaag. De dikte van deze laag heeft er voor gezorgd dat de sporen in de ondergrond buiten het bereik van de ploeg en

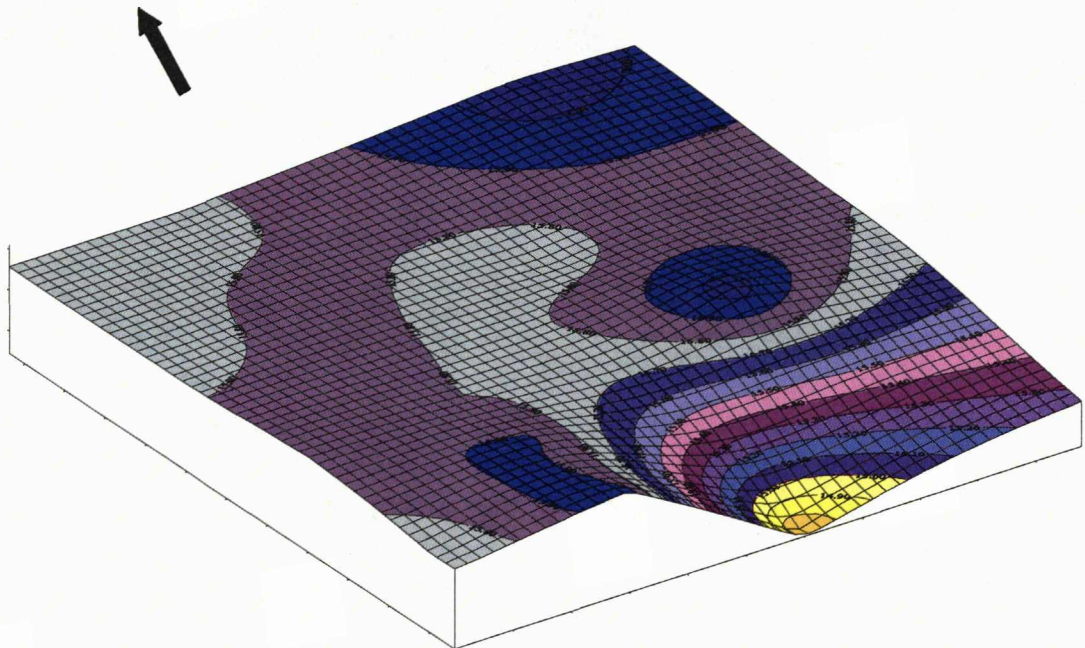
Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

ander landbouwwerktuigen zijn gebleven. Aan hoge enkeerdgronden wordt daarom veelal een hoge archeologisch verwachting toegekend.

Binnen het Systeem van Bodemclassificatie voor Nederland¹, vallen de beschreven oude landbouwdekken die veelal gelegen zijn op de dekzandruggen onder de categorie Eerdgronden. De bodem op de onderzoekslocatie valt onder de subgroep 4.1.1.2.: 'zwarte enkeerdgronden' (enkeerdgronden met een zwarte minerale eerdlaag).

Op grond van de bodemkaart kunnen we concluderen dat de ondergrond op de onderzoekslocatie getypeerd wordt als zwarte enkeerdgrond op een podzolprofiel. Dit zijn zandgronden met een donkere (zwarte) bovengrond. Het zijn oude landbouwgronden die verspreid op de Pleistocene ondergrond voorkomen. Meestal liggen ze op hogere delen (dekzandruggen); op vele plaatsen omzomen deze gronden de stuwwallen. Voor de plaggenmest die deze gronden hebben gekregen zijn heideplaggen als strooisel gebruikt. De ondergrond kent een geringe mate van podzolering, dit is een proces waarbij neerwaartse verplaatsing van humus en inspoeling in diepere lagen optreed. Dit type grond is gebruikelijk voor zandgronden die tot de Formatie van Twente behoren. De gronden bestaan uit matig fijn zand.

Een podzol, voorkomend op vroegere hoge heidevelden, wordt gekenmerkt door een uitspoelinglaag met daarin grijze loodzandkorrels door ontijzering (A-horizont). Het uitgespoelde anorganische materiaal wordt diep in de inspoelingshorizont (B-horizont) wordt afgezet, waarin organische stof al dan niet samen met ijzer is geconcentreerd. Het verplaatste en weer neergeslagen organische stof is vormloos en ligt als huidjes op de zandkorrels en in de poriën. Naar onderen toe wordt de grond ongeroerd en vrij van invloeden van bovenaf, dit wordt het moedermateriaal genoemd (C-horizont). Het grondwater bevindt zich op een diepte van ca. 3 m - mv. De gemiddelde hoogte van het onderzoeksterrein ligt tussen 15.80 en 16.00 m + NAP.

Afbeelding 3: 3-D model van de hoogte van het maaiveld

¹ de Bakker en Schelling 1989.

4 Bewoningsgeschiedenis van het onderzoeksgebied

4.1 Prehistorie

De oudst bekende archeologische vondsten op de Veluwe dateren uit het Mesolithicum. De sporen werden aangetroffen ten noorden en noordoosten van de stuwwal die van Wageningen naar Lunteren loopt. De oudste vondsten op deze stuwwal zijn uit het Neolithicum. Deze verhoging in het landschap was ideaal voor de vestiging van nederzettingen.

4.2 Romeinse Tijd

Gedurende de Romeinse tijd lag het gebied van de Veluwe buiten de grenzen van het Rijk. Het werd bewoond door Germaanse stammen. Wat wij nu kennen als Gelderland moet aanzienlijk dunner bevolkt zijn geweest dan het gebied ten zuiden van de Romeinse grens. De nederzettingen en de bijbehorende akkers verplaatsten zich langzaam door het landschap, tengevolge van de toenmaals gebruikte landbouwmethoden.² In het noorden en westen van het tegenwoordige Nederland woonden de Friezen. In het oosten woonden stammen die we kennen onder de Romeinse namen Sali, Chamavi, Amsivarii, Chatuari en de Tuihanti. De exacte leefgebieden van deze stammen zijn niet overgeleverd. Ze werden overigens na de derde eeuw na Christus allen tot de Franken gerekend en hebben ook onderling waarschijnlijk al sterke banden gehad.³

Om de verdediging te vereenvoudigen hielden de Romeinen een strook van ongeveer vijftig kilometer buiten hun grens grotendeels vrij van bewoning. Bennekom lag aan de noordrand van dit gebied. 'Barbaren' die zich toch trachtten te vestigen werden met geweld verdreven.⁴ Ten noorden van de Rijksweg A12, langs de spoorlijn zijn in 1971 resten gevonden van een inheemse nederzetting uit de tweede tot de vijfde eeuw.⁵

4.3 Middeleeuwen

Na de ineenstorting van de Romeinse noordgrens kort na 400 na Chr. trokken grote groepen Germanen via de Lage Landen het voormalige Rijk binnen. Zij werden als het ware 'opgeduwd' door weer andere stammen die verder uit het oosten kwamen. In het Middennederlandse rivierengebied, op de Veluwe en in de Achterhoek vestigden zich de Chamavi. Hier zou het latere graafschap Hamaland ontstaan.⁶ Vermoed wordt dat het machtscentrum nabij Rhenen gelegen heeft.⁷

Ondertussen ontstond in het huidige Noord-Frankrijk een machtige Frankische staat. De Franken waren oorspronkelijk van buiten het Romeinse Rijk afkomstig, maar maakten deel uit van de grote groep Germaanse stammen die vanaf het einde van de 3^e eeuw na Christus het Romeinse gebied binnentrokken. Zij vestigden zich uiteindelijk in het huidige Noord-Frankrijk. Onder de Merovingische dynastie breidden zij hun macht uit over grote delen van West-Europa. Nadat de Merovingers afgezet waren, werden zij opgevolgd door de Karolingische dynastie. Onder Karel de Grote bereikte het

---

² D.E.H. de Boer, M.H. Boone en W.A.M. Hessing, *Delta, Nederlands verleden in vogelvlucht*. Deel 1, de Middeleeuwen: 300 tot 1500.

(Leiden 1992), p.8.

³ Delta 1, p.12.

⁴ Stichting "Oud Bennekom", *Een Veluws dorp. Een herinneringswerk voor Ir. M.M. van Hoffen*. (z.p. z.j.), p.164.

⁵ T. Holleman, *Ede-Renkum: op zoek naar de geschiedenis in het landschap. Fietsroute*. (Amersfoort 1994), pp.13-14.

⁶ Delta 1, p.13.

⁷ Delta 1, p.52.

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Franksche Rijk zijn grootste omvang. Karel werd in 800 gekroond tot keizer van het Heilige Roomse Rijk.

De noordwaartse expansie van deze nieuwe staat botste in de 7^e eeuw frontaal op de zuidwaartse uitbreiding van twee stammen in de Nederlanden, namelijk de Friezen en de Chamavi. Waar de Friezen zich met geweld lange tijd tegen de Frankische overheersing hebben verzet, lijkt de opname van de Chamavi door de Franken weinig problemen opgeleverd te hebben. Dit doet vermoeden dat er al vroeg nauwe contacten tussen beide volkeren bestaan hebben.⁸ Hamaland werd een 'gouw' in de Frankische bestuurlijke organisatie.⁹ Overigens ging het er niet geheel vreedzaam aan toe in deze grensstreken. Nog in 772 werd Deventer door Saksische invasietroepen geheel verwoest.¹⁰

In de Merovingische periode lagen de nederzettingen op de Veluwe ruwweg in twee gebieden. Één hiervan lag in het gebied langs de zuidelijke Veluwezoom tussen Arnhem en Wageningen en langs de westzijde van de stuwwal van Ede.¹¹ Bekijken we een kaart met een reconstructie van het Veluwse wegennet in de Middeleeuwen, dan wordt snel duidelijk dat van de onderzoekslocaties in de gemeente Ede er tenminste twee in de directe nabijheid van een belangrijke vroegmiddeleeuwse verkeersader liggen. De naam Bennekom is afkomstig van de eigennaam Bero. De naam is oorspronkelijk een zogeheten 'heimnaam', en werd geschreven als Berinchem. De exacte ouderdom van de plaats is niet bekend, maar al voor de eerste vermelding in 1178 moet Bennekom een nederzetting geweest zijn.¹² Gedurende de Middeleeuwen kwam de Veluwe in handen van de bisschoppen van Utrecht, die het gebied uiteindelijk in leen gaven aan de graven van Zutphen. Via het Zutphense gravenhuis kwam de Veluwe in het bezit van de hertogen van Gelre. De oorsprong van dit hertogengeslacht ligt bij Rutgerus en Gerardus Flamens, leden van een voorname, maar niet erg belangrijke familie. Zij kregen in 1020 wegens bewezen diensten van de Duitse keizer diverse landgoederen en rechten. Hun belangrijkste landerijen hadden zij in de buurt van Roermond, in Wassenberg. Tegen het einde van de elfde eeuw werden nazaten van Gerardus Flamens aangeduid als graaf van Wassenberg en graaf van Gelre. In de volgende eeuwen breidden de Gelderse graven geleidelijk hun macht uit. Aan het einde van de twaalfde eeuw strekte het graafschap zich al uit over het grootste deel van de huidige provincies Gelderland, Overijssel en Limburg. De Veluwe kregen de graven van Gelre in leen van de bisschop van Utrecht via de hertog van Brabant en het graafschap Zutphen viel in hun handen door een slimme huwelijksstrategie. Het zogeheten Overkwartier lag echter 'los' van de rest van de bezittingen.¹³ Als bevestiging van het toegenomen belang van het graafschap, werd het in 1339 door keizer Lodewijk de Beier tot hertogdom verheven.¹⁴

---

⁸ Delta 1, p.15.

⁹ W. Jappe Alberts, *Geschiedenis van Gelderland, van de vroegste tijden tot het einde der middeleeuwen.* ('s-Gravenhage 1966), p. 32

¹⁰ Delta 1, p.65

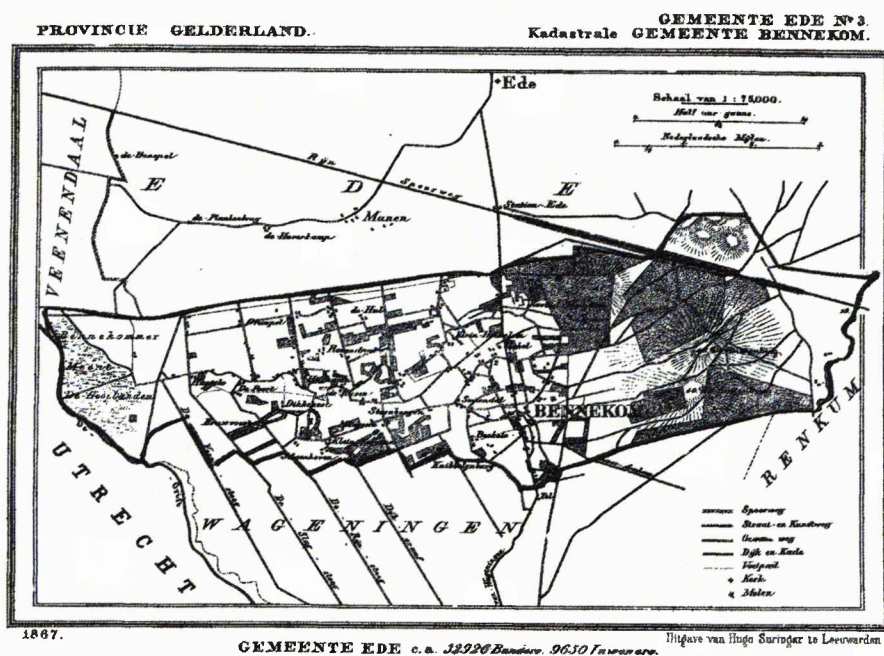
¹¹ H.A. Heidinga, *De Veluwe in de vroege Middeleeuwen; aspecten van de nederzettingsarcheologie van Kootwijk en zijn bureu.* (Amsterdam 1984), p.179

¹² D. Otten, *Landschap en plaatsnamen van de West-Veluwe* (Arnhem 1989), p.33

¹³ Delta 1, pp.163-165.

¹⁴ Delta 1, p.259.

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Abeelding 4: historische kaart uit 1856, naar Kuiper.

4.4 Vroegmoderne Tijd

De grote machtsuitbreiding die Gelre in de Late Middeleeuwen had ondergaan, bracht het hertogdom regelmatig in conflict met de buurstaten. Het machtigst van deze burens was het conglomeraat van gewesten onder de hertogen van Bourgondië. Toen vanaf het begin van de zestiende eeuw de Bourgondische erfenis in handen kwam van het Oostenrijkse huis Habsburg, dat bovendien de Spaanse kroon erfde, was het snel gedaan met de onafhankelijkheid van Gelre. In 1543 werd de laatste hertog van Gelre in het verdrag van Venlo gedwongen afstand te doen van al zijn aanspraken ten gunste van Karel V van Habsburg. Vanaf dat moment maakte Roermond en het bijbehorende Overkwartier deel uit van de Habsburgse Nederlanden.

De centralisatie-politiek van Karel en zijn zoon Philips II, samen met het strenge optreden tegen ketters, leidden aan het einde van de jaren 1560 tot ernstige onlusten in de Nederlanden. De hertog van Alva die hierop met een grote troepenmacht met harde hand de orde trachtte te herstellen, maakte de onvrede alleen nog maar groter. Het gevolg was de Opstand of Tachtigjarige Oorlog.

Het 'ambt' Ede bestond uit de kerspels Bennekom, Ede, Lunteren en Otterlo. Dit was een kerkelijke indeling. Deze kerspels waren ieder weer onderverdeeld in buurten.¹⁵ Het ambt werd bestuurd door ambtsjonkers. Om ambtsjonker te kunnen worden moest men lid zijn van een adelijk geslacht dat tenminste al in 1500 bestond. Bovendien moest een ambtsjonker een minimum hoeveelheid bouwland

15 P. Hofman, Het kerspel Otterlo. Schets van een Veluwe dorpsgemeenschap in de Bataafs-Franse tijd. 1795-1813. (Ede 1998),

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

bezitten. Dominee, koster en schout werden door de ambtsjonkers benoemd.¹⁶ Het schoutambt was overigens ouder dan dat van ambtsjonker. De exacte oorsprong van deze functionarissen is overigens niet meer bekend.¹⁷

4.5 Moderne Tijd

Met de verovering van de Republiek door de Franse revolutionaire legers kwam een einde aan het bestuur van de ambtsjonkers. Tussen 1812 en 1817 waren de vier kerspels aparte gemeenten als onderdeel van het canton Ede. Vanaf 1817 werden de vier dorpen weer samengevoegd en ontstond de gemeente Ede.¹⁸

De negentiende eeuw was een periode van industrialisatie en modernisering. Vanaf 1845 werd Ede aangesloten op het spoorwegennet en vanaf 1878 was er sprake van een stoomtramverbinding. Het zou echter tot 1900 duren eer de lijn Wageningen – Nijkerk gereed was.¹⁹ Het deel Wageningen – Ede kwam al in 1882 gereed. In Bennekom reed de stoomtram via de Bovenweg. Tot 1937 was hier sprake van een dagelijkse verbinding. Daarna werd tot 1968 de lijn alleen nog gebruikt voor goederenvervoer. Uiteindelijk zijn de rails in 1970 verwijderd.²⁰

---

16 Het kerspel Otterlo, p.15

17 Vereniging "Oud Ede", Geschiedenis van Ede. Deel II: het ambt en de gemeente Ede. (z.p. 1933), p.3

18 Het kerspel Otterlo, pp.20-22

19 Geschiedenis van Ede. Deel II, pp.151-152

20 Stichting Oud-Bennekom, De Kostersteen: Mededelingen vereniging Oud-Bennekom, nr.6, oktober 1983. p.2

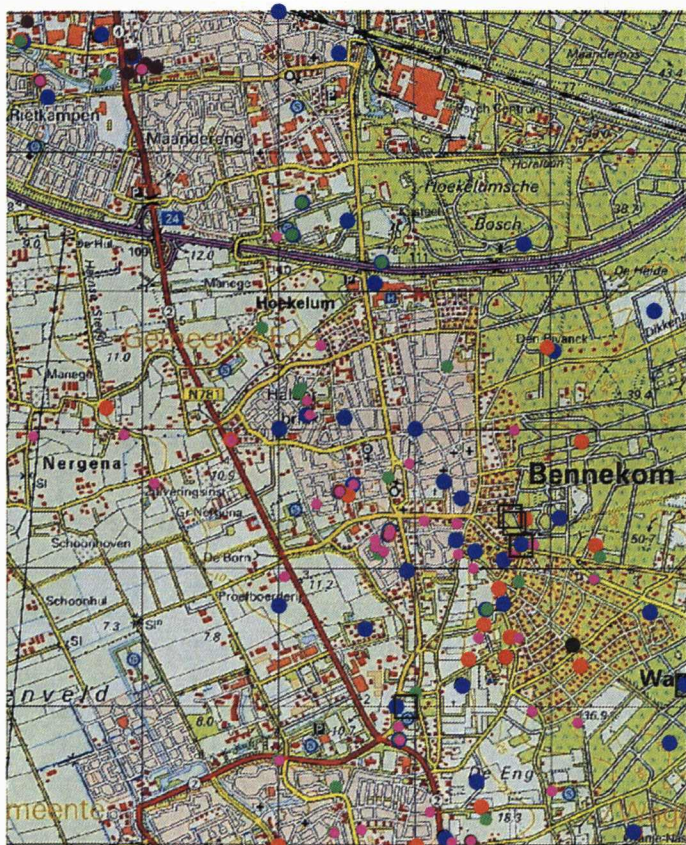
Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

4.6 Archeologische vondstmateriaal uit de omgeving van de onderzoekslocatie

In de omgeving van de onderzoekslocatie komen met regelmaat oude bewoningssporen en artefacten tevoorschijn bij grondverzet. Dit hangt samen met de hoge ouderdom en de gaafheid van de dekzandruggen en de bijbehorende esdekken waarop het dorp zich uitstrekt. Het aantal vondstmeldingen uit de directe nabijheid van het onderzochte terrein bedraagt 5 zoals blijkt uit het geraadpleegde databestand van het archeologisch informatie systeem (ARCHIS) van de ROB te Amersfoort (Bijlage 4).

Uit de diverse waarnemingen en opgravingen valt op te maken dat het de omgeving een lange bewoningstraditie kent lopende vanaf de Steentijd tot in de Romeinse Tijd.

Zo zijn onder andere vindplaatsen bekend uit het Neolithicum, Bronstijd, IJzertijd en Romeinse Tijd ten zuidwesten en oosten van de onderzoekslocatie. (waarnemingsnummers 113, 16800, 25217, 25342 en 25390).

Afbeelding 5:: Archis waarnemingen

5 Resultaten van het veldwerk

5.1 Opzet van het onderzoek

De oorspronkelijke opzet van het verkennend onderzoek, zoals vastgelegd in het Programma van Eisen, bestond uit het afboren van het terrein in een ten opzichte van elkaar verspringende booraaian in een driehoeksgrid met een interval van 15 m. Door het laten verspringen van de booraaian ontstaan gelijkzijdige driehoeken die de kans voor het aantreffen van archeologische indicatoren in de opgeboorde sedimenten vergroot.²¹ Het totale te onderzoeken oppervlak bedraagt 4000 m². Hierdoor bedraagt het aantal te verrichten boringen 26.

Er is geboord met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 12 cm tot een diepte van 0,25 m in de C-horizont. Het opgeboorde sediment is zintuiglijk beoordeeld, geclassificeerd en beschreven conform de richtlijnen de richtlijnen opgesteld door de Werkgroep Geo-archeologie.²² Van de opgeboorde grondlagen zijn de relevante lagen droog gezeefd op een zeef met een maaswijdte van 4 mm om archeologische indicatoren als fragmentjes aardewerk, verbrand bot en vuursteen te traceren. Het onderzoek is uitgevoerd conform de specificatie Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 2, oktober 2001) en het Handboek ROB-specificaties.

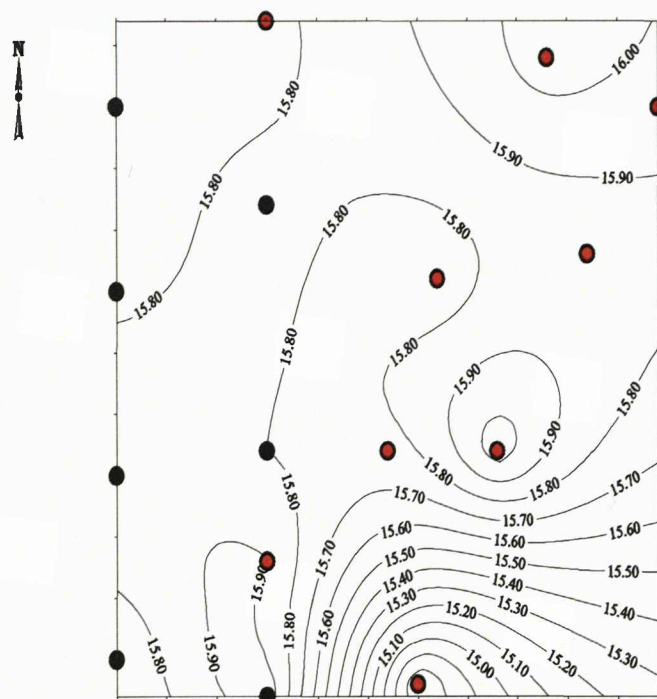
Van de oorspronkelijke opzet van het verkennend onderzoek moest door de nog aanwezige bebouwing, storthopen en de aangebrachte verstoringen worden afgeweken. In overleg met de gemeentearcheoloog van Ede, mevr. S. van de A, is vervolgens ter plekke besloten om op die plekken boringen te verrichten die nog toegankelijk zijn. In totaal zijn 16 boringen uitgevoerd conform de in het PvE gestelde eisen (Bijlage 2).

---

²¹ Groenewoudt, 1994

²² Werkgroep Geo-archeologie, 2000.

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Afbeelding 6: hoogtelijnenkaart met daarop de boorpunten, in rood de boringen met archeologische indicatoren

5.2 Veldverkenning

Op 9 april 2003 is als aanvulling op het bureauonderzoek een veldverkenning op de onderzoekslocatie uitgevoerd. Hiertoe is het terrein aan een visuele inspectie onderworpen. Een groot deel van het terrein bleek tot op grote diepte te zijn verstoord door de sloop van een deel van de voormalige meubelfabriek en de bedrijfswoning. Tevens bleek op het onbebouwd deel van het terrein reeds een groot diep gat te zijn uitgegraven ten behoeve van de bekeldering (afb. 2). Een deel van het terrein is nog bebouwd. Door de sloop- en graafwerkzaamheden is het gebied bedekt met een laag zand en storthopen waardoor het doen van archeologisch relevante waarnemingen onmogelijk werd gemaakt.

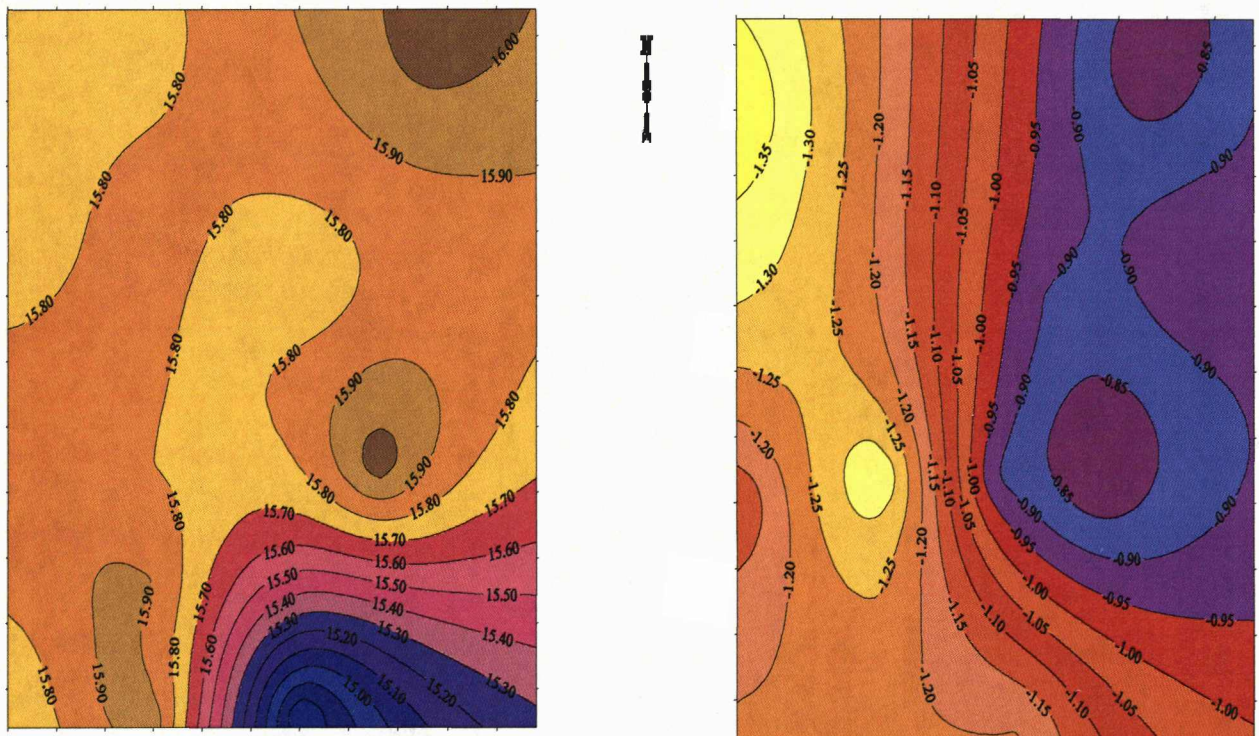
5.3 Booronderzoek

In nagenoeg alle uitgevoerde boringen is de aanwezigheid van een (gedeeltelijk) esdek aangetroffen. Boringen 5, 9, 11, 12, 13, 14, 15 en 16 bevatten archeologische indicatoren zoals kleine fragmentjes aardewerk en houtskoolspikkels (afb. 6). Opmerkelijk is het feit dat onder de voormalige fabriek nog een (deels) intact bodemprofiel is aangetroffen (boring 5).

De opbouw van het bodemprofiel bestaat globaal uit een ca. 50 cm dik pakket zwart sterk humeus fijn zand met daarin puinresten. Onder dit pakket, de zogenaamde bouwvoor, ligt een esdek dat sterk in dikte varieert van ca. 40 tot 70 cm. Dit pakket fijn zand dat als gevolg van uitspoeling een kleurverloop heeft van donkerbruin naar lichtbruin rust plaatselijk op een lichtgrijze bodemhorizont van fijn zand. Deze ca 20 cm dikke laag is opgevat als een mogelijke uitspoeling- of oude akkerlaag. In deze laag, op de overgang naar de C-horizont welke bestaat uit geel fijn zand, zijn in een aantal boringen artefacten aangetroffen.

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

De variatie in de dikte van het esdek en de diepte waarop het gele zand van de C-horizont ligt vormen de combinatie voor de conserveringsgraad van de vindplaats. Zo kunnen op de plaatsen waar de C-horizont relatief dicht onder het maaiveld ligt en afgedekt wordt door een dun esdek de eventuele grondsporen minder goed bewaard zijn gebleven.

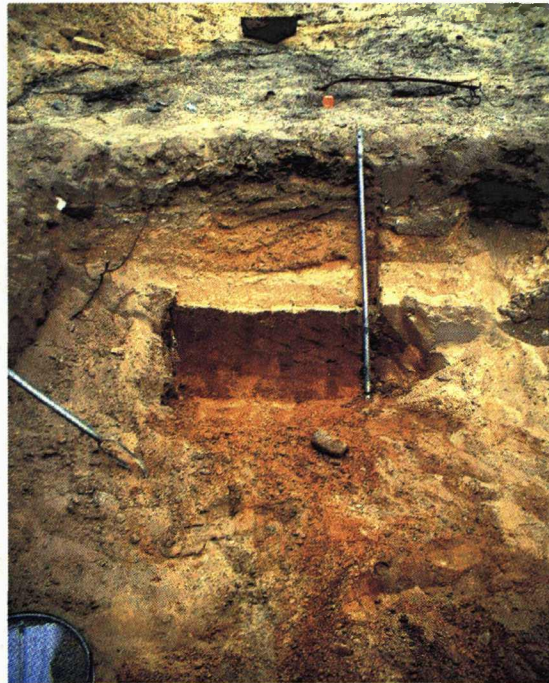

Afbeelding 7: links de hoogtelijnenkaart van het maaiveld, rechts de diepteligging van de C-horizont

Als we de hoogte van het maaiveld vergelijken met de diepteligging van de C-horizont dan blijkt dat het esdek vooral op het oostelijke deel van de locatie dun is en het gele ongestoorde moedermateriaal reeds op een geringe diepte wordt aangetroffen. In het bijzonder voor het westelijke deel van de onderzoekslocatie, waar de C-horizont relatief diep is gelegen, is de kans reëel aanwezig voor goed bewaard gebleven grondsporen. Hoewel het onderzoek heeft uitgewezen dat voor het gehele terrein een hoge archeologische verwachting van toepassing is kan op basis van boven vermeld gegeven een nuancering worden aangebracht. Voor het westelijk deel van de onderzoekslocatie geldt een hoge archeologische waarde, voor het oostelijke deel is de verwachting matig hoog.

Als gevolg van (sub) recentelijk bebouwing is nagenoeg over het gehele onderzochte terrein een deel van het oorspronkelijke esdek verdwenen en opgehoogd met zandlagen gebruikt voor funderingen (afb. 8).

Afbeelding 8: deel van het noordprofiel van de gesloopte bedrijfswoning

5.4 Beschrijving van het vondstmateriaal

Het tijdens het onderzoek aangetroffen vondstcomplex bestaat uit fragmentjes aardewerk en houtkool (Bijlage 3). De aangetroffen archeologische indicatoren zijn afkomstig uit de bodemlaag op de overgang van de onderkant van het esdek naar het ongestoorde moedermateriaal (C-horizont). De aangetroffen fragmenten aardewerk zijn uiterst fragmentarisch waardoor ze niet in een binnen een bepaalde periode, waarin de archeologische periodes zijn onderverdeeld, zijn te plaatsen. Globaal kan gezegd worden dat op grond van kleur, baksel en magering het merendeel van de fragmenten te dateren is in de IJzertijd t/m Vroege-Middeleeuwen. Een uitzondering hierop vormen de fragmenten aardewerk afkomstig uit boring 5. In het opgeboorde sediment zijn een achttal fragmentjes ongebakken aardewerk aangetroffen. De fragmenten bezitten geen uiterlijke diagnostische kenmerken in de vorm van versiering. Op grond van het feit dat ze bestaan uit ongebakken klei is een mogelijke datering in het Neolithicum een optie.

6 Conclusie

Op basis van het verkennend onderzoek, de stratigrafie en het aangetroffen vondstmateriaal is de onderzoekslocatie te interpreteren als een gebied met hoge archeologische verwachting. Dit komt overeen met de waardering van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek voor dit terrein.

De onderzoeksvragen zoals geformuleerd in het PvE konden deels beantwoord worden. De algemene vragen met de antwoorden worden hieronder weergegeven:

- is er een vindplaats aanwezig

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Uit het verkennend archeologisch bodemonderzoek is gebleken dat er op de onderzoekslocatie De Weijer sprake is van pre- en protohistorische bewoningsactiviteiten. Er kan dan ook gesteld worden dat het een archeologische vindplaats betreft.

- wat is de aard en datering van de vindplaats

Naar het zich laat aanzien maakt het terrein deel uit van een nederzettingsterrein waarvan de globale datering op grond van de aangetroffen artefacten in de periode Steentijd tot en met IJzertijd / Middeleeuwen moet worden geplaatst.

Het ontstaan van een esdek is een actief proces geweest waarbij voortdurend een verplaatsing van vondstmateriaal plaatsvond in zowel horizontale als verticale richting. Hierdoor treed er een vermenging op van materiaal met verschillende ouderdom. Dit proces stopt als een bodemniveau door ophoging buiten het bereik van de ploeg raakt. Daarna blijven dieren en wortels, de zogenaamde bioturbatie, voor verplaatsing zorgen.²³

7 Aanbeveling

De AAI heeft aangetoond dat er duidelijke aanwijzingen zijn voor prehistorische en protohistorische occupatie ter plaatse van de geplande nieuwbouw. Het terrein heeft een hoge archeologische waarde. Hoewel het terrein deels is verstoord bezit een gedeelte van het terrein de potentie om aan een nader onderzoek te onderwerpen. Voornamelijk op de delen die niet bebouwd zijn geweest is, gelet op de aanwezigheid van een deels intact esdek en de vondsten in het opgeboorde sediment, de mogelijkheid reëel aanwezig dat er nog sporen van (pre-) historische activiteiten in de ondergrond aanwezig zijn. Ook het terreingedeelte dat nu nog in beslag wordt genomen door een deel van het voormalige fabrieksgebouw bezit een hoge archeologische verwachting mede gelet op de vrij ondiepe fundering van het gebouw.

Het eventueel te vervolgen onderzoekstraject zal in samenspraak dienen te gebeuren met opdrachtgever, provincie, provinciaal archeoloog en ROB.

---

²³ Groenewoudt et al., 1998

Deel 2 AAO

1 Onderzoekskader en onderzoeksdoel

1.1 Inleiding en onderzoekskader

De resultaten van de AAI vormden een indicatie voor de aanwezigheid van potentiële archeologische waarden in de ondergrond van de nieuwbouwlocatie. Op het terrein bevindt zich een redelijk tot goed ontwikkeld esdek dat eventuele sporen van pre- of protohistorische bewoning gelijk een deken heeft afgedekt. Op deze wijze hebben latere landbouw- en bouwactiviteiten geen vat gekregen op de dieper gelegen bewoningsresten. In aansluiting op de Aanvullende Archeologische Inventarisatie is door Synthegra Archeologie bv in opdracht van de gemeente Ede op 8 en 9 mei 2003 een Aanvullend Archeologisch Onderzoek uitgevoerd.

Als leidraad voor het onderzoek heeft het Programma van Eisen gediend, opgesteld door de archeoloog van de gemeente Ede, mevr. S. van der A.

Afbeelding 9: overzicht van de werkzaamheden in werkput 1

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

1.2 Onderzoeksdoel

Het onderzoek heeft tot doel een antwoord te geven op de vraag of in het terrein archeologische waarden aanwezig zijn en zo mogelijk van welke aard. Het onderzoek dient zodanig te worden uitgevoerd dat de resultaten gebruikt kunnen worden voor een goede planning van een vervolgonderzoek als op de locatie een vindplaats wordt aangetroffen. Om aan het onderzoeksdoel te voldoen zijn in het PVE een aantal vragen gepostuleerd welke, indien mogelijk, beantwoord dienen te worden.

- is er een vindplaats aanwezig.
- wat is de exacte aard (nederzettingsterrein of anders) en datering van de vindplaats (alleen IJzertijd, of ook andere perioden)
- op welk niveau bevinden zich de sporen
- wat is de landschappelijke context
- wat is de conserveringsgraad van de vindplaats
- wat is de gaafheid van de vindplaats
- is de vindplaats zeldzaam in de regio

Het onderzoek sluit mogelijk aan bij het speerpuntenonderzoek van esgebieden van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort.

2 Resultaten van het veldwerk

2.1 Opzet van het onderzoek

Conform het PVE was de oorspronkelijke opzet het terrein over een totale oppervlakte van 650 m² te onderzoeken door middel van twee proefsleuven met een afmeting van 10 x 20 m en 30 x 15 m. Echter de reeds aanwezige nieuwbouw en het op het onderzoeksterrein opgeslagen bouwmaterieel, beperkte de omvang van het opgravingsareaal. Hierdoor kon op de plaats waar de sleuf van 30 x 15 m was gepland slechts een oppervlakte van 55 m² worden blootgelegd. De eerste sleuf (10 x 20 m) is in zijn totaliteit aangelegd (Bijlage 2).

Het aanwezige esdek is machinaal schavenderwijs verwijderd waarbij het vondstmateriaal in segmenten van 5 x 5 m is verzameld. Tevens is de grond met behulp van een metaaldetector onderzocht op eventuele metalen objecten. Het waarnemingsvlak is aangelegd op het niveau waarop de grondsporen zichtbaar waren. Vervolgens is het vlak handmatig opgeschaafd waarbij de vondsten, voorzover niet aan een grondspoor toe te wijzen, driedimensionaal zijn ingemeten. Aansluitend is het vlak gedocumenteerd volgens de specificaties zoals vastgelegd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 2, okt. 2001, specificatie VS05). De aangetroffen sporen dienden in het algemeen niet verder te worden behandeld. Monsternamen diende uitsluitend te worden uitgevoerd bij eventuele aanwezige diepere sporen.

In overleg met mevr. S. van der A is besloten geen controlevlak aan te leggen en het profiel in delen te documenteren conform de richtlijnen opgesteld door de Werkgroep Geo-archeologie.²⁴

---

²⁴ Werkgroep Geo-archeologie, 2000.

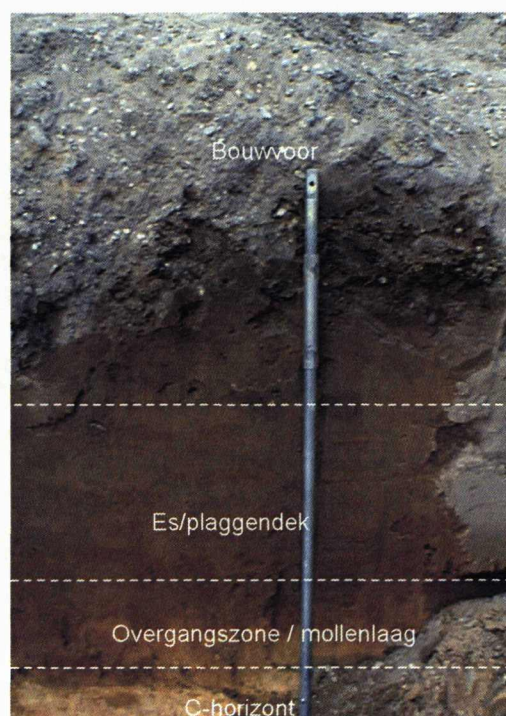
Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

2.2 Profielopbouw

Op de beide locaties heeft zich een esdek ontwikkeld (Bijlage 2). Vooral werkput 1 heeft een dik esdek wat gelegen is onder een laag geel grof zand, gestort na de sloop de voormalige meubelfabriek. De dikte van het dek, bestaande uit donkerbruin fijn humeus fijn zand dat naar beneden toe een kleurverloop heeft naar lichtbruin fijn zand bedraagt ca. 80 cm. Op de overgang naar het gele fijne zand (C-horizont) bevindt zich een lichtgrijze gekleurde horizont van fijn zand die sterk gebioturbeerd is. Deze horizont is opgevat als een uitspoelingslaag kenmerkend voor een beginnende podzolvorming. Het gehele bodemprofiel rust op een geel/lichtbruin dekzandpakket (C-horizont).

De dikte van het esdek varieert aanzienlijk in de beide werkputten. In werkput 2 bedraagt de dikte ca. 50 cm in tegenstelling tot het dek in werkput 1 waar het oorspronkelijke dek zeker meer dan een meter dik moet zijn geweest. Dit verkaart ook de grote discrepantie tussen de aantallen vondsten van beide werkputten.

Hoewel het vondstmateriaal uit het gehele pakket esdek afkomstig is, is het merendeel van het vondstmateriaal verzameld in de zogenaamde mollenlaag, gelegen op de overgang van het esdek naar het gele tot lichtbruin gekleurd dekzandpakket.

Afbeelding10: deel zuidprofiel in werkput 2

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

2.3 Grondsporen

De aangetroffen grondsporen in de beide werkputten tekenen zich af als bruinzwarte tot grijze verkleuringen af in de geel/lichtbruin gekleurde ondergrond waarin de invloeden van mollen (bioturbatie) prominent aanwezig is (Bijlage 2). Veelal vormen kleur en textuur van de vulling van de grondsporen, naast het eventuele vondstmateriaal, een indicatie voor hun ouderdom.

Werkput 1

De aangetroffen grondsporen in werkput 1 bestaan uit een aantal recente ingravingen zoals de funderingsgreppel van de voormalige meubelfabriek, enkele recente paalgaten en een oost-west georiënteerd greppeltje. Naast de recente ingravingen, die overigens niet al te veel schade hebben aangericht in de ondergrond, zijn enkele bruin tot grijs gekleurde grondsporen aangetroffen. Het merendeel bestaat uit lichtbruine en grijze verkleuringen die zijn geïnterpreteerd als mogelijke paalgaten en kuilen. Opmerkelijk is spoor 7, een noord-zuid lopende greppel waarvan de vulling bestaat uit donkerbruin fijn zand en die aan de noordzijde van de werkput afbuigt in westelijke richting. Het spoor heeft een diepte van ca. 14 cm (afb. 11 en loopt deel onder de funderings sleuf door. Uit het spoor is een fragment met zand en kwarts gemagerd aardewerk afkomstig (vondstnummer 40) waarvan de datering binnen de IJzertijd valt. Wat de functie van de greppel is geweest is onduidelijk.

Naast dit grondspoor zijn op het waarnemingsvlak een aantal oost-west lopende greppels of sloten te zien die op basis van het in de vulling aangetroffen vondstmateriaal te plaatsen zijn in de Middeleeuwen. In het bijzonder spoor 18 dat grenst aan zone van grijs vuil zand waarin relatief veel artefacten zijn aangetroffen die te dateren zijn in de Middeleeuwen. De grijze zone kan worden opgevat als het restant van een oude middeleeuwse akkerlaag de basis ligt van het latere gevormde esdek. In het spoor zelf zijn bij de aanleg van het waarnemingsvlak een tweetal fragmenten aardewerk gevonden (vondstnummer 26) die te dateren zijn in de Vroege - en Late - Middeleeuwen.

Afbeelding 11: coupe spoor 7 werkput 1

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Werkput 2

De ondergrond van werkput 2 is ernstig aangetast door (sub-) recentelijk ingegraven kuilen en grote ingravingen (afb. 12). In de kuilen, die ongetwijfeld bij de voormalige bebouwing hebben behoord, zijn restanten van huisafval als plastic en bloempotten aangetroffen.

Slecht één grondspoor is van mogelijke prehistorische ouderdom, een noordoost-zuidwest georiënteerde greppel met en vulling van donkerbruin fijn zand. Het spoor heeft een diepte van ca. 20 cm en is op grond van kleur en textuur vergelijkbaar met de greppel uit de IJzertijd in werkput 1. Vondstmateriaal om een exacte datering te geven ontbreekt echter.

Afbeelding 12: overzicht van de grondsporen in werkput 2, de rode pijl geeft de greppel aan

De aangetroffen grondsporen in de beide werkputten vormen geen duidelijke aanwijzing voor (pre-)historische bebouwing ter plaatse. De mogelijke paalgaten en kuilen liggen niet in een zodanige configuratie dat ze deel uit hebben gemaakt van een mogelijke woonstructuur. Vooralsnog lijken de greppels te behoren bij een akkerareaal gelegen in de directe omgeving van een nederzettingsterrein.

2.4 Beschrijving van het vondstmateriaal

Het tijdens het onderzoek aangetroffen vondstcomplex (N=162, Bijlage 3) zal in de onderstaande paragrafen per materiaalcategorie worden behandeld.

Aardewerk (N=139)

Het aangetroffen aardewerkcomplex vormt de hoofdmoot van het totale vondstcomplex. Het complex representeert een lange bewoningsperiode vanaf de IJzertijd tot en met de Nieuwe Tijd. Het aardewerk

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

uit de IJzertijd is binnen het complex sterk ondervertegenwoordigd (N=11) en bestaat uit fragmenten handgevormd aardewerk veelal gemagerd met zand en kwarts. Het aardewerk uit de Middeleeuwen (N=115) beslaat de volledige periode. Naast kogelpot fragmenten en Badorf-aardewerk uit de Vroege Middeleeuwen zijn aardewerkfragmenten uit de latere periodes aanwezig zoals fragmenten van Pingsdorf-, Elmpt- en Langwehe -aardewerk. Fragmenten van lood- en zoutgeglazuurd aardewerk representeren de Nieuwe Tijd (N=6). De overige fragmenten aardewerk (N=7) zijn dusdanig fragmentarisch dat ze niet aan een bepaalde periode zijn toe te wijzen.

Vuur- en natuursteen (N=10)

Binnen deze categorie treffen we 2 stuks vuursteen aan. Eén stuk is onbewerkt het andere is een kleine kling (datering Neolithicum-Bronstijd). Het aantal kwartsitische zandstenen bedraagt 3 waaronder mogelijk een fragment van een slijp of wetsteen. Tefriet, een vulkanische steensoort veelal gebruikt voor de vervaardiging van maalstenen, wordt gerepresenteerd door 4 fragmenten. Degelijke maalstenen zijn bekend vanaf de IJzertijd tot in de Middeleeuwen. Tevens is een fragment leisteen met doorboring gevonden, vermoedelijk gebruikt voor dakbedekking (Middeleeuwen– Nieuwe Tijd).

Bot (N=1)

Binnen het vondstcomplex wordt deze materiaalcategorie vertegenwoordigd door een fragment verbrand pijpbeen van een klein zoogdier of vogel. Onverbrande botresten zijn niet aangetroffen daar de conserveringscondities voor onverbrand botmateriaal op zandgrond uiterst slecht zijn.

Metaal (N=1)

Tijdens het onderzoek is één metalen object aangetroffen. Het betreft een bronzen fragment van een bom uit de Tweede Wereldoorlog.

Overige categorieën (N=11)

Deze categorie omvat fragmenten verbrande huttenleem, baksteen en slakresten. Voor deze categorie kan geen exactere datering worden gegeven dan Middeleeuwen – Nieuwe Tijd.

De tijdens het onderzoek aangetroffen artefacten representeren een breed scala van archeologische perioden. Het ontstaan van een esdek is een actief proces geweest waarbij voortdurend een verplaatsing van vondstmateriaal plaatsvond in zowel horizontale als verticale richting. Hierdoor treedt er een vermenging op van materiaal met verschillende ouderdom. Dit proces stopt als een bodemniveau door ophoging buiten het bereik van de ploeg raakt. Daarna blijven dieren en wortels, de zogenaamde bioturbatie, voor verplaatsing zorgen.²⁵

---

²⁵ Groenewoudt et al., 1998

3 Conclusie

De onderzoeksvragen zoals geformuleerd in het PvE konden deels beantwoord worden. De algemene vragen met de antwoorden worden hieronder weergegeven:

- is er een vindplaats aanwezig.

Op grond van de resultaten van zowel de AAI als het AAO kan gesteld worden dat er op de locatie De Weijer restanten van (pre-) historische bewoningactiviteiten aanwezig zijn.

- wat is de exacte aard (nederzettingsterrein of anders) en datering van de vindplaats (alleen IJzertijd, of ook andere perioden)

Het ontbreken van duidelijke aanwijzingen voor woonstructuren binnen de onderzochte delen van het terrein bemoeilijkt een uitspraak te doen over de exacte aard van de vindplaats. Wellicht vormt het onderzochte areaal een onderdeel van een akkercomplex behorende bij een nederzettingsterrein in de directe omgeving. De aangetroffen grondsporen kunnen gedateerd worden in de IJzertijd en Middeleeuwen.

- op welk niveau bevinden zich de sporen

De sporen van (pre-)historische ouderdom zijn aangetroffen in, en even onder de zogenaamde mollenlaag. De ingravingen van recente datum zijn reeds op een hoog niveau waargenomen. Dit geldt voor de funderingsresten in werkput 1 en de recente ingegraven kuilen in werkput 2.

- wat is de landschappelijke context

De vindplaats is gelegen in de kern van Bennekom dat gelegen is in een groot gebied bestaande uit gordeldekzanden afgedekt door enkeerdgronden.

- wat is de conserveringsgraad van de vindplaats

De aangetroffen sporen zijn redelijk tot goed geconserveerd gebleven mede door de dikte van het esdek. Dit geldt vooral in werkput 1 waar het esdek aanzienlijk in dikte verschilt met het dek in werkput 2. In laatst genoemde put zijn door de prehistorische greppel recente verstoringen gegraven. Het aangetroffen vondstmateriaal is goed bewaard gebleven. Onverbrande organische resten zijn niet bewaard gebleven.

- wat is de gaafheid van de vindplaats

De gaafheid van de vindplaats is matig tot redelijk te noemen voornamelijk op die plaatsen waar zich het esdek tot een dusdanige dikte heeft ontwikkeld dat latere ingrepen geen vat hebben gekregen op de ongeroerde ondergrond.

- is de vindplaats zeldzaam in de regio

Uit de directe omgeving van de onderzoekslocaties zijn diverse malen aanwijzingen aangetroffen voor bewoning uit de IJzertijd en Middeleeuwen. Aan de zeldzaamheid van de vindplaats kan geen hoge waarde worden toegekend. Esdekken bevatten veelal archeologica afkomstig uit de opgebrachte bemesting of uit oude akkerlagen die bij de aanleg van de es zijn opgenomen in de bovengrond.

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

4 Aanbeveling

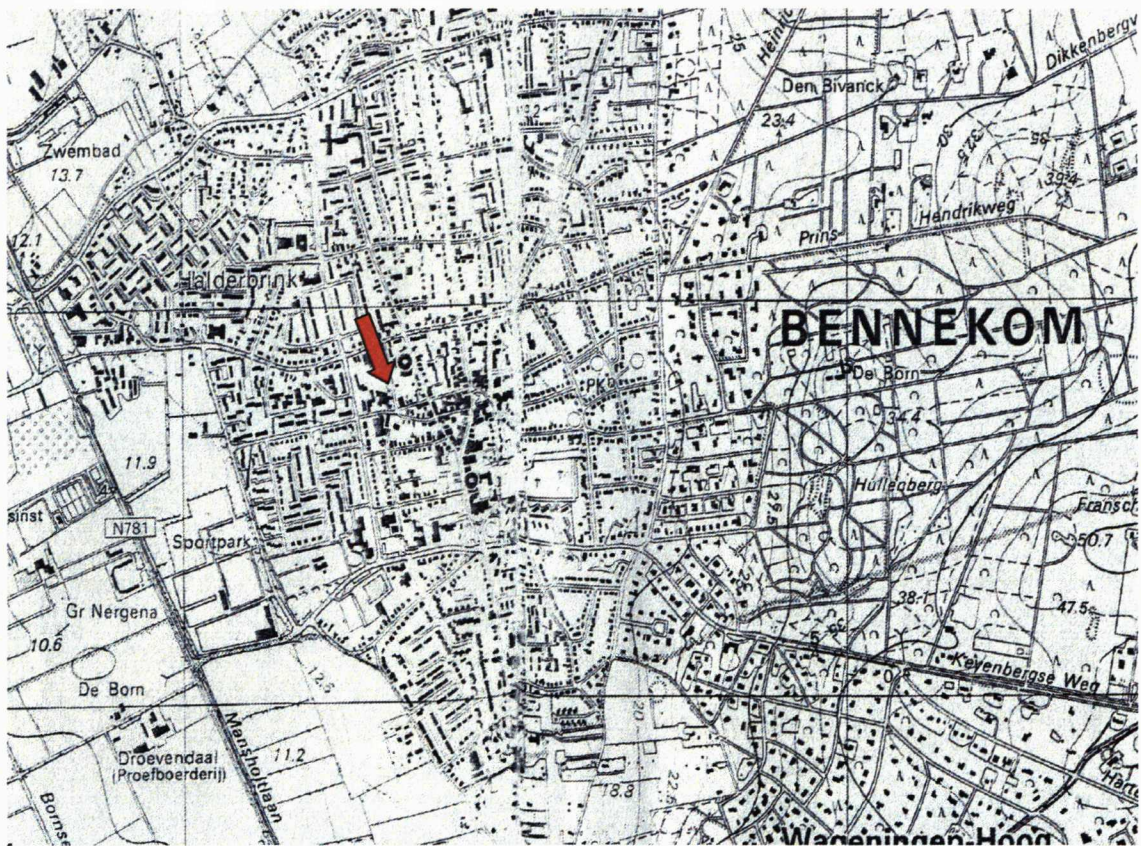
Het verdient aanbeveling om bij verdere graafwerkzaamheden die tot in de C-horizont reiken rekening te houden met de aanwezigheid van eventuele nederzettingssporen. Een archeologische begeleiding van de werkzaamheden zal kunnen volstaan daar nog slechts een gering deel van het terrein zal worden bebouwd. De begeleiding kan eventueel worden uitgevoerd door de plaatselijke leden van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN) onder auspiciën van de gemeente archeoloog mevr. S. van der A.

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Bijlage 1

Regionale overzichtskaart

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

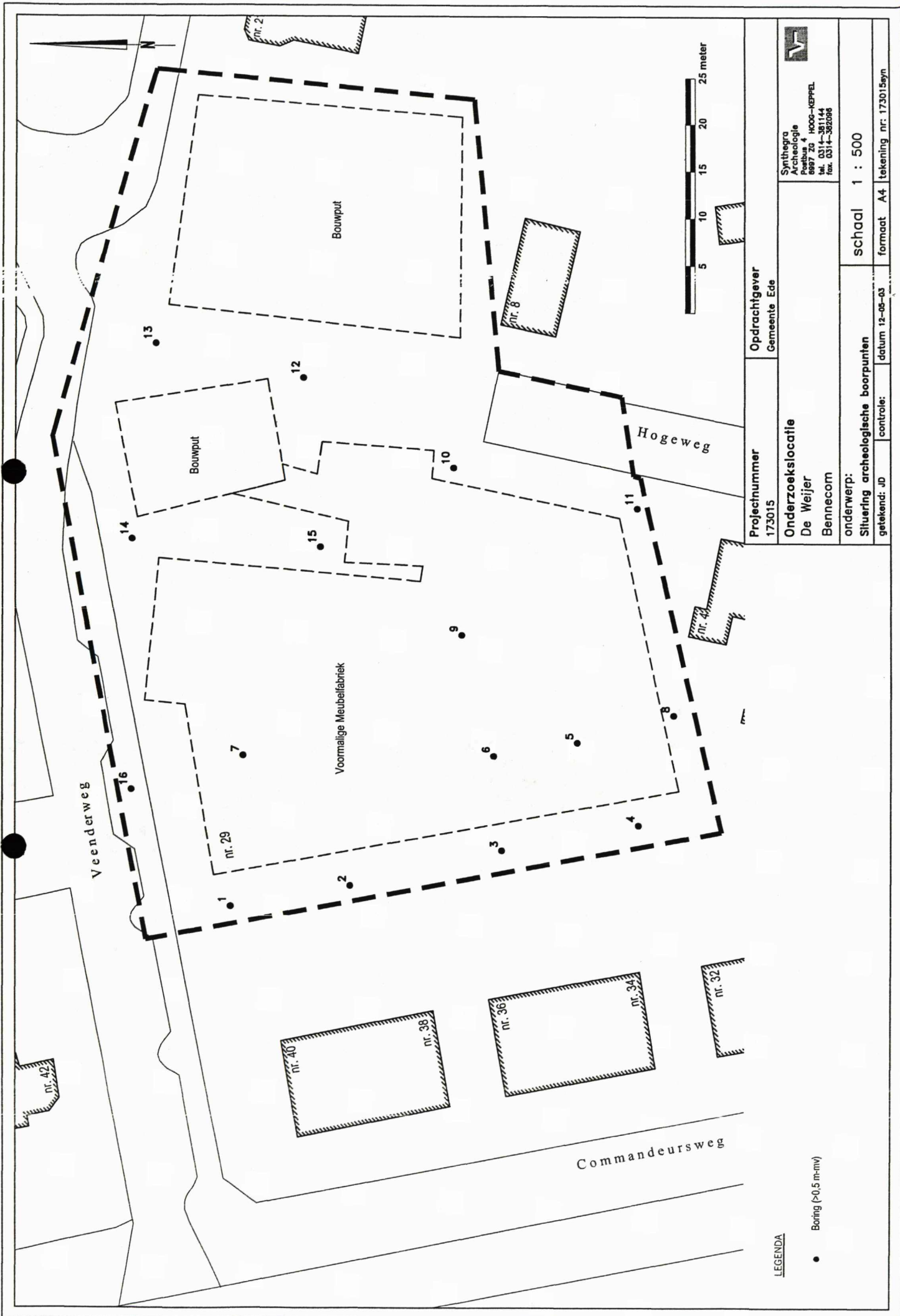
De onderzoekslocatie is aangegeven door de rode pijl

Schaal: 1:25000

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Bijlage 2

Detailkaart van de locatie
Puttenkaart
Sporenoverzicht

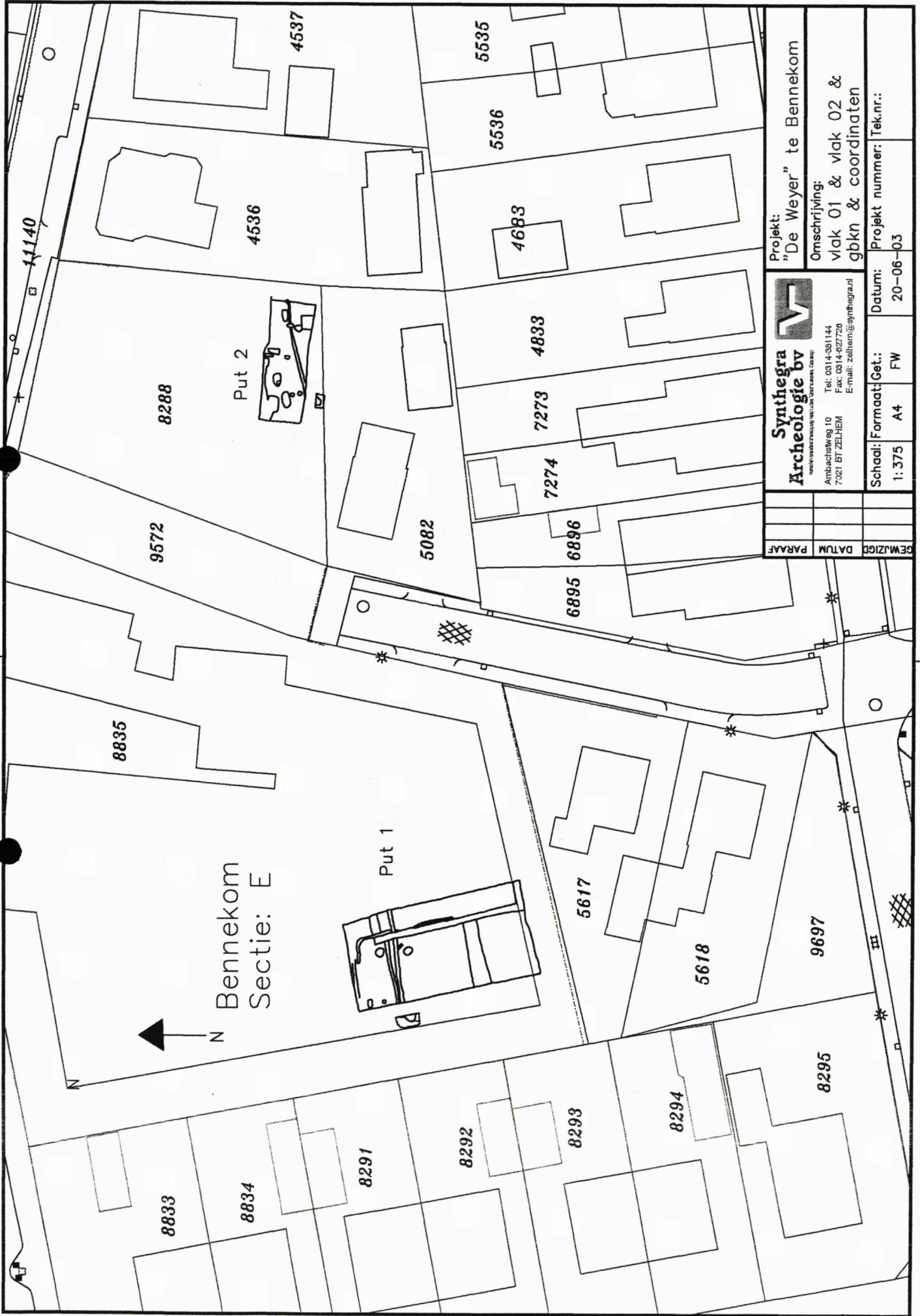

Projectnummer 173015	Opdrachtgever Gemeente Ede
Onderzoekslocatie De Weijer Bennecorn	
onderwerp: Situering archeologische boorputten	schaal 1 : 500
getekend: JD	controle: datum 12-05-03
	formaat A4 tekening nr. 173015syn

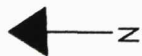

 Synthegra
 Archeologie
 Postbus 4
 6987 ZG HOOG-KEFFEL
 tel. 0314-381144
 fax. 0314-382088

LEGENDA

- Boring (>0.5 m-niv)

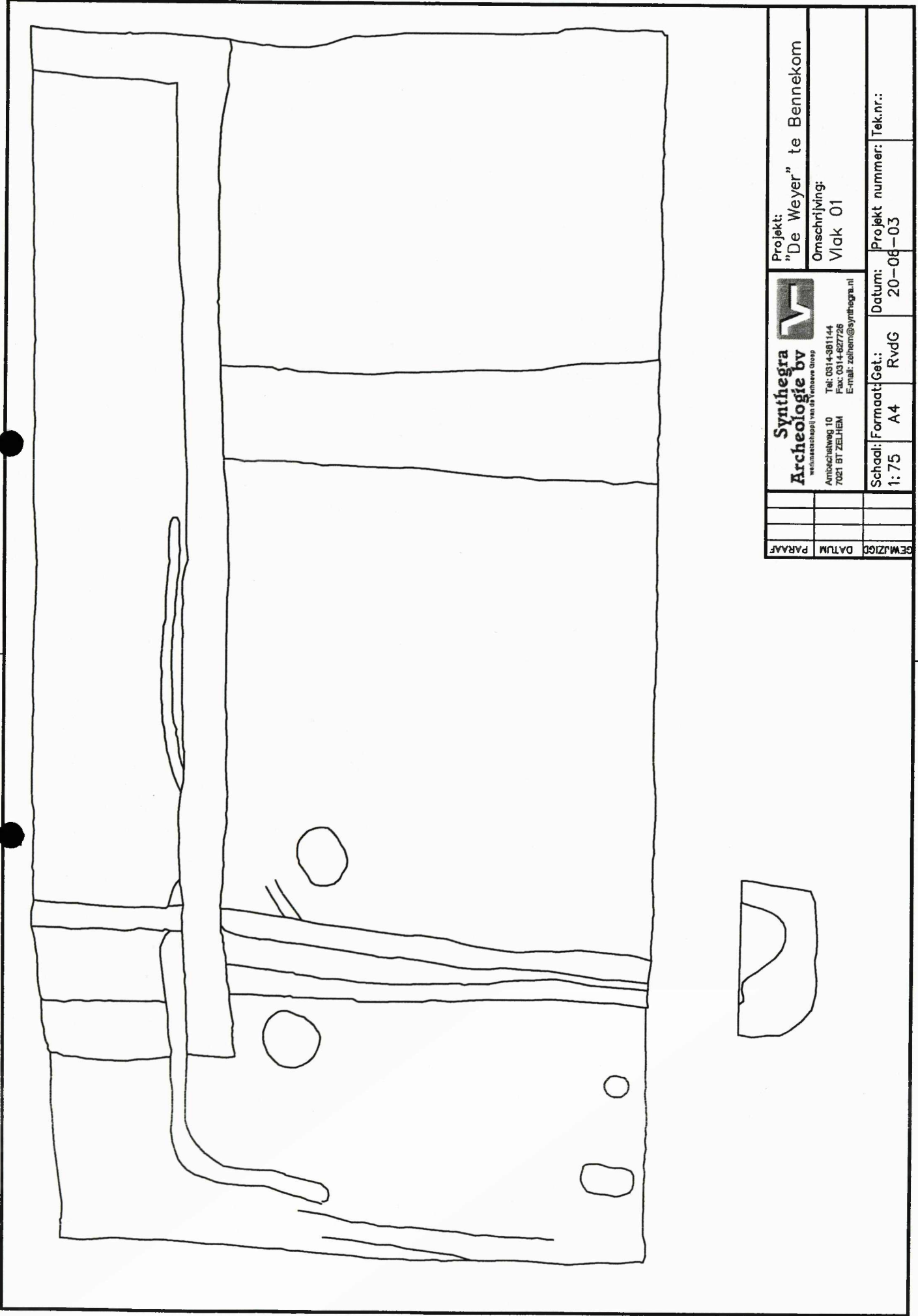

Bennekom
Sectie: E

11.140

GEMIJZIGT		DATUM		PARAF	
School:	1: 375	Formaat:	A4	Get.:	FW
Datum:	20-06-03	Projekt nummer:	Tek.nr.:	03-787-03	
Synthegra Archeologie bv <small>Vereniging van de Nederlandse Archeologen</small> Ambachtsweg 10 7021 BT ZELHEM Tel: 0314-931141 Fax: 0314-927728 E-mail: zellhem@synthegra.nl		Projekt: "De Weyer" te Bennekom Omschrijving: vlak 01 & vlak 02 & gbn & coördinaten			

GEWZIGD DATUM PARAF

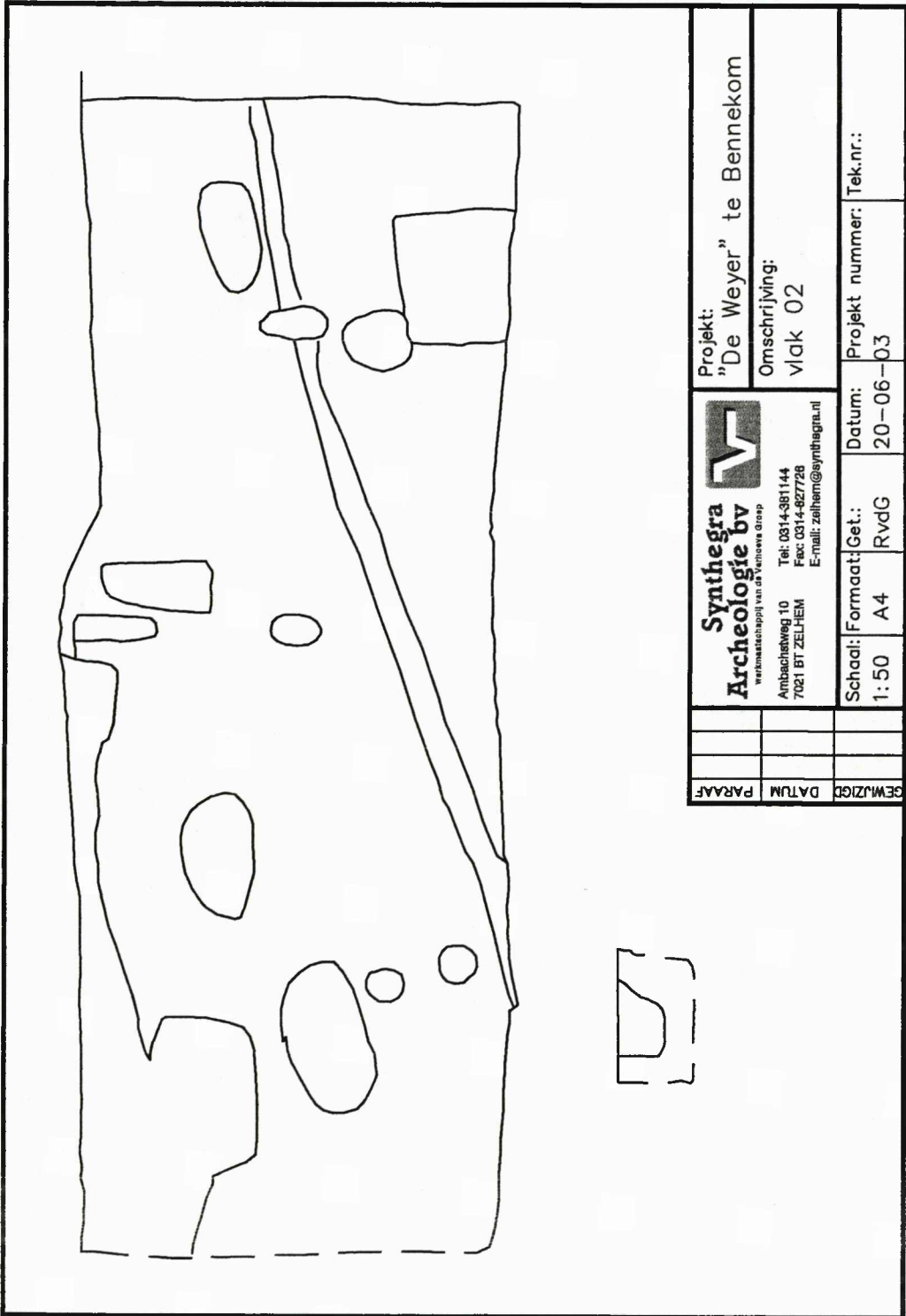
Synthegra Archeologie bv
 wettelijke opvolger van de Vennootschap
 Ambocheweg 10
 7021 BT ZELHEM
 Tel: 0314-381144
 Fax: 0314-627726
 E-mail: zelhem@synthegra.nl

Projekt:
 "De Weyer" te Bennekom
 Omschrijving:
 Vlak 01

Schadl: 1:75
 Formaat: A4
 Get.: RvdG
 Datum: 20-06-03
 Projekt nummer: Tek.nr.:

PARAF							
DATUM							
GEM/JZIGD							
Schaal:	1: 50	Formaat:	A4	Get.:	RvdG	Datum:	20-06-03
				Projekt nummer:	Tek.nr.:		
				Omschrijving:	vlak 02		
				Projekt:	"De Weyer" te Bennekom		

Synthegra Archeologie bv
 werkmatschappij van de Vanhoewe Groep

Ambachtsweg 10
 7021 BT ZELHEM
 Tel: 0314-381144
 Fax: 0314-827728
 E-mail: zellhem@synthegra.nl

Getekend door Tandra TekenService

Tekeningfile: 03-787-02.dwg

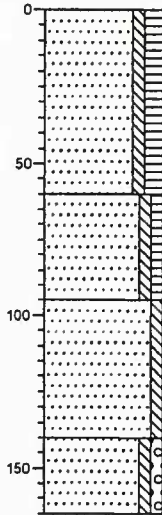
Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Bijlage 3

Boorstaten en determinatielijsten

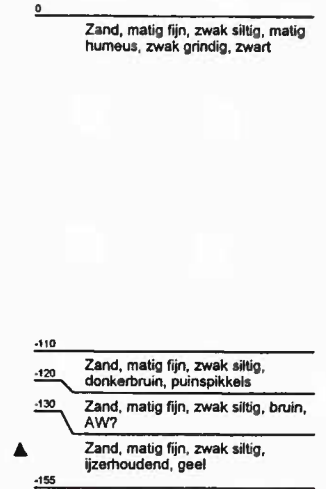
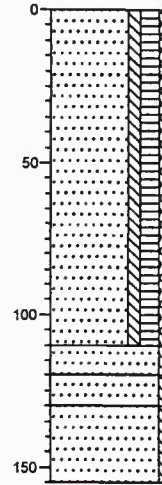
Boring: 1

Opmerking:

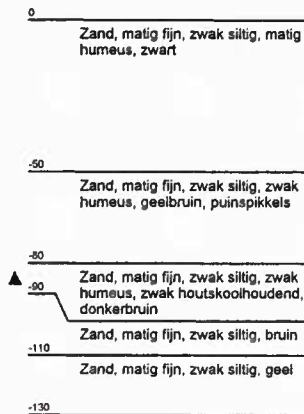
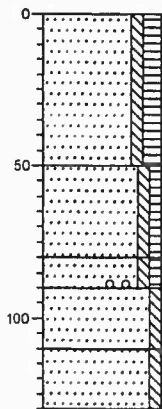
Boring: 2

Opmerking:

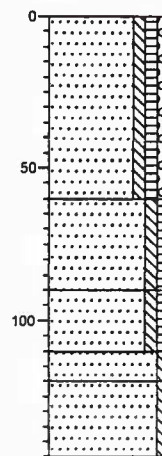
Boring: 3

Opmerking:

Boring: 4

Opmerking:

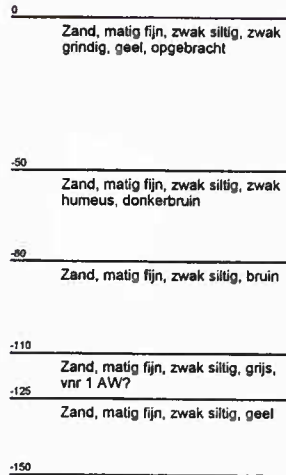
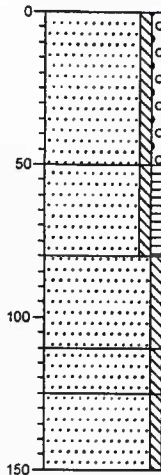

Projectnaam: De Weyer Bennekom

Projectcode: 173015

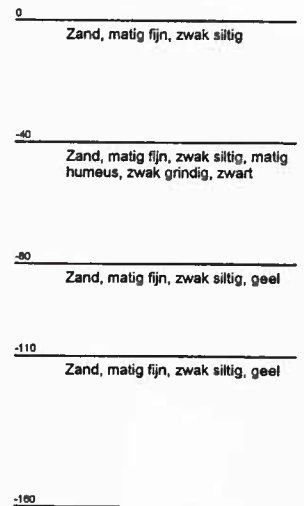
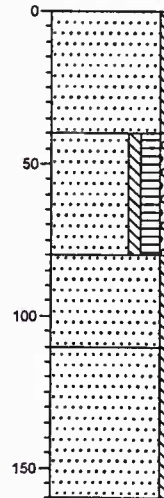
Boring: 5

Opmerking:

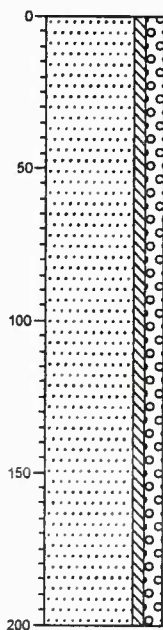
Boring: 6

Opmerking:

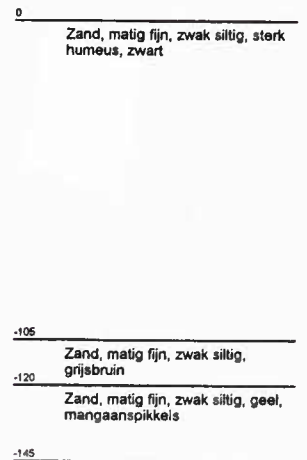
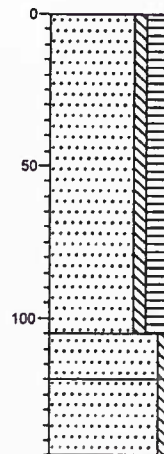
Boring: 7

Opmerking:

Boring: 8

Opmerking:

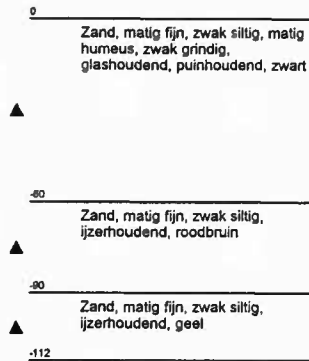
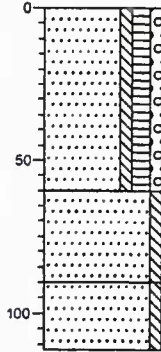

Projectnaam: De Weyer Bennekom

Projectcode: 173015

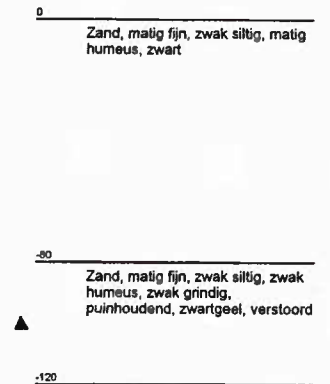
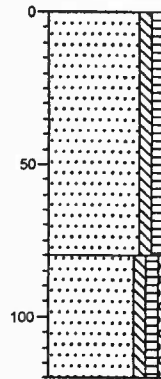
Boring: 9

Opmerking:

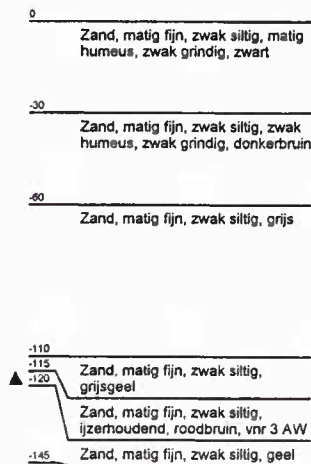
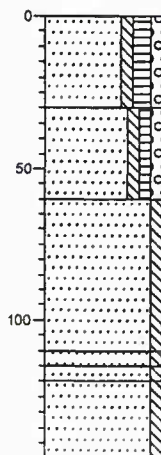
Boring: 10

Opmerking:

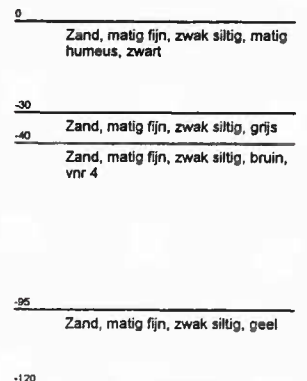
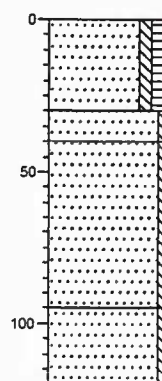
Boring: 11

Opmerking:

Boring: 12

Opmerking:

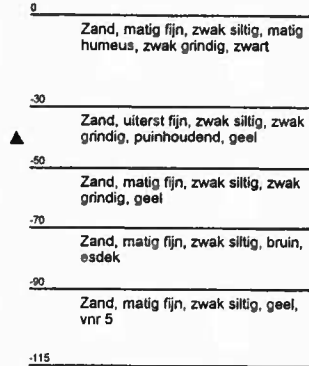
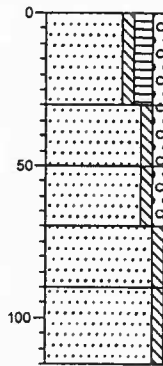

Projectnaam: De Weyer Bennekom

Projectcode: 173015

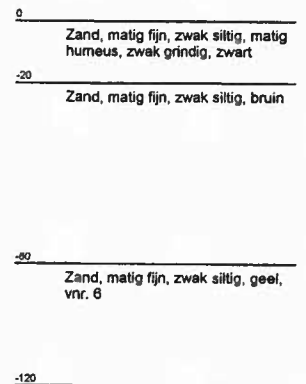
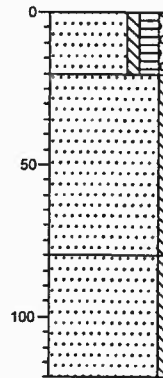
Boring: 13

Opmerking:

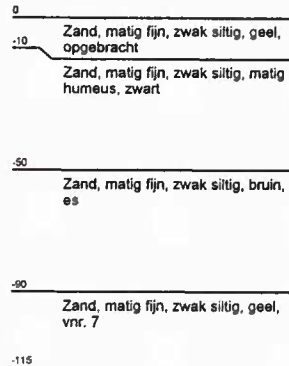
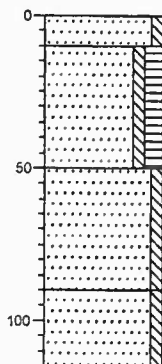
Boring: 14

Opmerking:

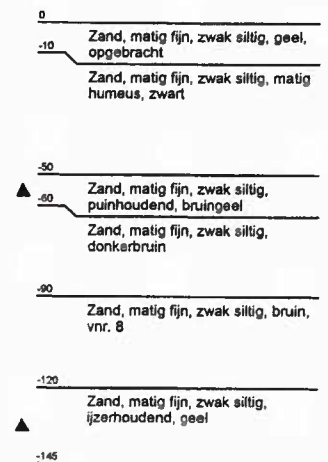
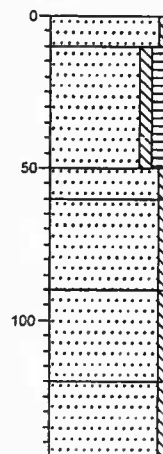
Boring: 15

Opmerking:

Boring: 16

Opmerking:

Projectnaam: De Weyer Bennekom

Projectcode: 173015

PROJECT:		173015	AAI	Bennekom		De Weijer		
Vondstnummer	Boring	CM - MV	Categorie	Omschrijving				Datering
1	5	125	KER	2 frag. Gebakken leem				XXX
1	5	125	KER	8 frag. Ongebakken aardewerk				XXX
2	9	100	KER	1 frag. Staalte pijp				NT
2	9	100	KER	1 frag. Aardewerk, zand mag.				YZ-ME
3	11	120	SXX	1 steentje, natuurlijk				
3	11	120	KER	1 frag. Aardewerk				Recent
3	11	120	KER	1 frag. Aardewerk zand mag.				YZ-ME
4	12	100	AXB	1 frag. Verbrand bot				XXX
4	12	100	KER	1 frag. Baksteen				Recent
4	12	100	KER	2 frag. Aardewerk zand mag.				YZ-ME
4	12	100	KER	2 frag. Gebakken leem / Aardewerk				XXX
4	12	100	KER	1 frag. Aardewerk zand mag.				YZ-ME
5	13	100	KER	3 frag. Gebakken leem				XXX
5	13	100	KER	1 randfrag. Aardewerk, zand mag.				YZ-ME
5	13	100	KER	8. frag Aardewerk indet.				XXX
5	13	100	OPH	2 frag. Houtskool				XXX
5	13	100	KER	1 frag. Aardewerk potgruis mag.				YZ-ME
5	13	100	SXX	1 steentje, natuurlijk				
5	13	100	KER	2 frag. Aardewerk zand + potgruis mag				YZ-ME
6	14	100	KER	10 frag. Aardewerk				YZ-ME
6	14	100	MFE	1 frag. IJzerconcretie				
6	14	100	KER	1 frag. Aardewerk zand mag.				YZ-ME
6	14	100	OPH	1 frag. Houtskool				XXX
6	14	100	SXX	1 steentje, natuurlijk				
7	15	100	KER	1 frag. Gebakken leem				XXX
7	15	100	KER	2 frag. Aardewerk indet.				XXX
8	16	110	KER	2 frag. Aardewerk roodbak.				LME-NT
8	16	110	KER	1 frag. Aardewerk zand mag.				YZ-ME
8	16	110	SXX	1 steentje, natuurlijk				

PROJECT:		173057		De Weijer			
Vondstnummer	Put	Spoor	AAO Vlak	Segm.	Bennekom Categorie	Omschrijving	Datering
1	1	1	1001	1	KER	1 R-frag. Pingsdorf	LMEA
					KER	1 W-frag. Steengoed, Langwehe	LME
					KER	1 W-frag. zand+potgruis mag, mica, kogelpot	VME
					KER	1 W-frag. grove kwarts mag.	VME
					KER	2 W-frag. zand/kwarts mag, dunw. Ox.gebak.	LMEA
					KER	2 W-frag. zand mag. blauwgrijze waar, roetsp.	LMEB
					KER	5 W-frag zandmag.	LMEA
					KER	1 frag. gesinterde klei / slak	XXX
					KER	1 steen, natuurlijk	
2	1	1	1001	2	KER	1 Oorfrag. Steengoed	LME
					KER	3 frag. gebakken hutteleem	XXX
					KER	6 W-frag. zand mag. kogelpot	LME
					KER	1 R-frag. Pingsdorf	LMEA
					KER	1 W-frag. Bijna-steengoed	LME
3	1	1	1001	3	KER	1 W-frag. zand mag. sec. verbrand (indet)	ME
					KER	2 W-frag. Steengoed, Siegburg	LME
					KER	2 W-frag. grijs bak. zand mag.	LMEA
					KER	5 W-frag. zand+kwarts mag.	LMEA
					KER	1 R-frag. zand mag. ox. gebak.	LMEA
					KER	1 W-frag. Pingsdorf	LMEA
					KER	1 W-frag. wit bak., gr. slib, gedraaid	ME
4	1	1	1001	4	KER	1 W-frag. grijs bakkend	ME
5	1	1	1001	5	KER	1 frag. baksteen	ME
					KER	1 W-frag. ruwwandige waar	ROM / ROMV
					KER	1 R-frag. zand mag. dunw. gefacet. roetsp.	VME
					KER	1 frag. grijs bak. Elmpterwaar	LMEA
					KER	1 W-frag. zand mag. dunwandig ox. gebakken	LMEA
					KER	1 W-frag. rood bak. Pb-glazuur	NT
					KER	1 B-frag. zand mag. knijpvoetje, Bijna-steeng.	LMEA
					SXX	1 frag. kwarts.zandsteen	XXX
					KER	1 R-frag. wit bak. dunwandig	VME
					SLAK	1 frag. gesinterde klei / slak	XXX
					SLE	1 frag. leisteen met doorboring	XXX

						KER	1 frag. rood.bak. zand mag. ruwwandige waar	VME
						KER	1 frag. grijs bak. zand mag.	VME
						KER	1 W-frag. zand mag. Ruww. Waar, sec. verbr.	ROM / VME
						SLAK	1 frag. slak	XXX
						KER	1 frag. indet	XXX (YZ?)
						KER	1 frag. Bijna-steengoed, Pingsdorf	LMB
						KER	1 frag. dunwandig, kogelpot	LMB
						KER	1 W-frag. grijs bak. zand mag. Elmpt	LMEB
						KER	1 W-frag. Pingsdorf	ME
						KER	1 frag. gebakken hutteleem	XXX
						KER	1 W-frag. grijs bak. verf (FeO2) paars	LMEB
						KER	1 W-frag. zand+kwarts mag. dunwandig	LMEB
						KER	2 W-frag. kwarts mag. ruwwandige waar	VME
						KER	1 W-frag. zand mag. dunwandig, ox. gebak.	VME
						KER	1 W-frag. zand mag. schraapsoren, reduc.	VME
						KER	1 frag. gesinterd aardewerk, indet.	XXX
						KER	2 frag. zandmag, indet.	XXX
						KER	1 frag. gebakken klei / leem, indet.	XXX
6	1	1001				KER	1 Oorfrag. rood bak. Pb.glaz. kookpot, roet.	LMEC
						KER	1 W-frag. zand mag. gr.b. Fe insp. schraapsp.	VME
						KER	1 R-frag. zand mag.	VME
						KER	1 W-frag. staangoed	NT
						KER	1 W-frag. Siegburg steengoed	NT
						SXX	1 frag. natuursteen, slijp/weisteen	XXX
						KER	1 W-frag. dunw. gr.b. radmotief indruk, Badorf	VME
						KER	1 B-frag. zand mag. ooraanzet, sec. verbrand	ME
						KER	1 W-frag. rood bak. Pb-glaz.	NT
						KER	1 R-frag. zand mag.	VME
						KER	2 W-frag. zand mag kogelpot, sec. verbr.	VME
						KER	1 W-frag. zand mag.	LME
						KER	1 W-frag. zand+kwarts mag. dunwandig	LME
						STE	1 frag. tefriet, maalsteen	YZ - ME
						KER	1 frag. zand mag. indet	XXX
						KER	5 W-frag. zand mag.	LME
7	1	1001				KER	1 W-frag. grijs bak.	LMEB
						KER	1 W-frag. Siegburg steengoed	LMEB

							1 R-frag. zand mag. ruww. omgeslagen rand	VME
							1 frag. Slak	XXX
							1 frag. baksteen	ME
							5 W-frag. zand mag. dunwandig	LME
							1 W-frag. zand mag.	LMEA
							1 R-frag. zand mag. gefacetteerd	LME
							1 frag. rood bak. zand+potgruis mag.	ME
							1 frag. zand mag. dunwandig	ME
							1 W-frag. zand+potgruis mag. grijs bak.	VMED
8	1	1	1001				1 R-frag. steengoed zoutglaz.	NT
							1 W-frag. Siegburg steengoed, bierkrui	NT
							1 vuursteen, natuurlijk	XXX
							4 W-frag. zand+kwarts mag. dunwandig	LME
							1 R-frag. zand mag.	VME
							2 W-frag. zand+kwarts mag.	LME
							1 W-frag. grijs bak. hardgebakken	ME
							1 W-frag. zand mag. ruwwandige waar	VME
9	1	1					1 W-frag. Pingsdorf	LMEA
10	1	1	1				1 W-frag. zand+kwarts mag. kogelpot	LMEA
11	1	1	1				1 kleine kling	NEO - BR
12	1	1	1				3 frag. tefriet, maalsteen	YZ - ME
13	1	1	1				1 W-frag. Bijna-steengoed	ME
14	1	1	1				1 W-frag. zand+kwarts mag. dunwandig	LME
15	1	1	1				1 W-frag. zand mag. blauwgrijs	VME
16	1	1	1				1 B-frag. zand+potgruis mag.	YZ
17	1	1	1				1 W-frag. zand+kwarts mag.	YZ
18	1	1	1				1 R-frag. zand mag. dunwandig	LME
19	1	1	1				1 W-frag zand+kwarts mag. dunwandig	LMEA
20	1	13	1				1 frag. zand mag. ruwwandig	VME
21	1	1	1				1 W-frag. zand mag. dunwandig	LME
22	1	1	1				1 R-frag. S-profil zand mag.	VME
23	1	1	1				1 W-frag. steengoed	LME
24	1	2	1				1 W-frag. zand mag.	LME
25	1	2	1				1 frag. Bom	WOII
26	1	18	1				1 halsfrag. dunwandig	VME
							1 W-frag. steengoed	LMB

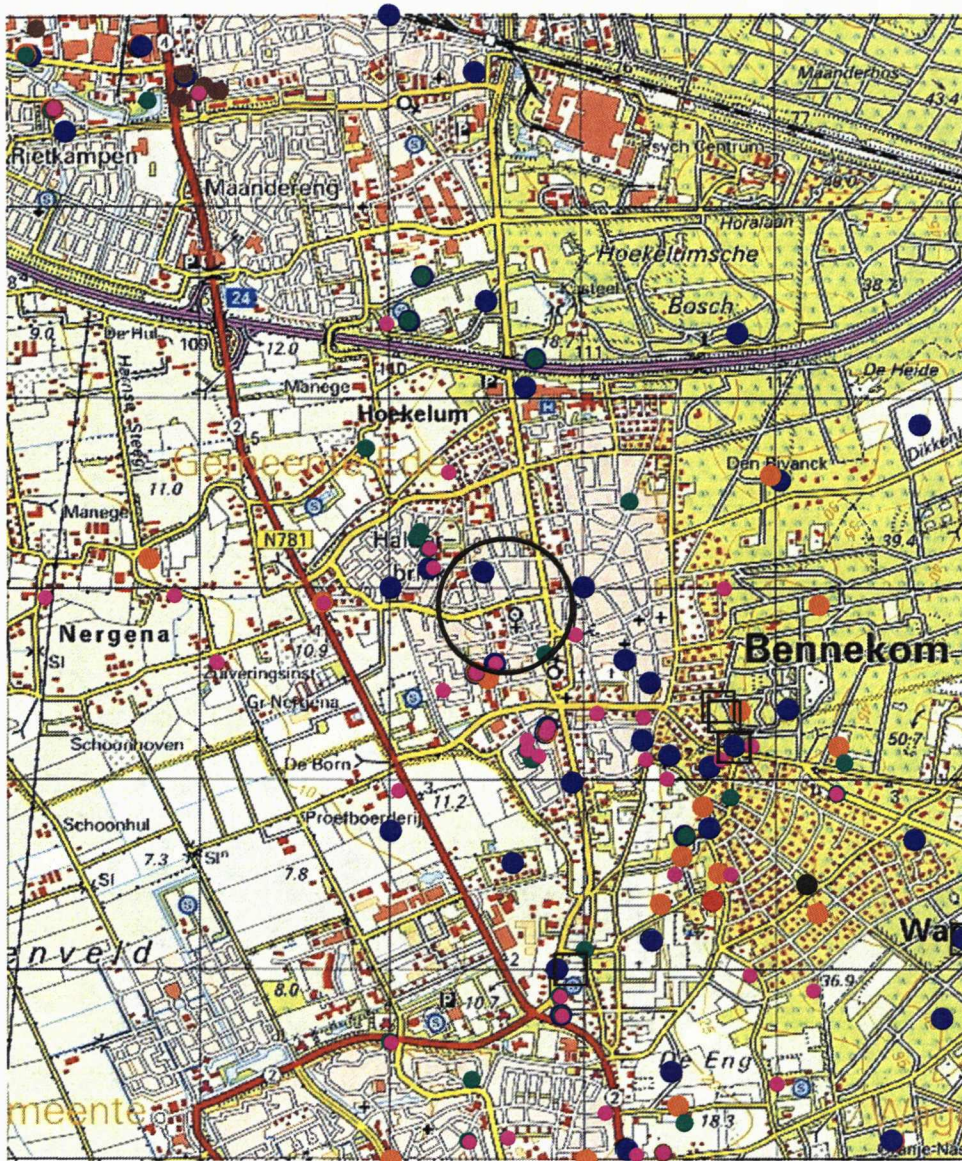
27	1	1	1	1	KER	1 W-frag. zand mag. dunwandig	LMEA
28	1	1	1	1	KER	2 W-frag. zand+kwarts mag.	YZ
29	1	1	1	1	KER	1 W-frag Pingsdorf	LME
30	1	1	1	1	KER	1 frag. zand mag. grijs bak. dunwandig	LMEB
					KER	1 frag. zand mag. dunwandig, schraapsp.	LME
31	1	18	1	1	KER	1 R-frag. rood bak. Pb-glaz.	LME
32	1	1	1	1	KER	1 frag. zand mag. dunwandig	LME
33	1	1	1	1		leeg zakje, vervalt	
34	1	1	1	1	KER	1 frag. indet	XXX
35	1	1	1	1	KER	1 W-frag. zand+kwarts mag.	YZ
36	1	1	1	1	KER	1 R-frag. recht, sec. verbrand	YZ
37	1	1	1	1	ODB	1 frag. verbrand bot, stukje pijpbeen, klein(SM)	XXX
38	1	1	1	1	KER	1 W-frag. zand mag. Dunwandig, sec. verbr.	LME
39	1	1	1	1	KER	1 W-frag. zand+kwarts mag. roetsporen	VME
40	1	7	1	1	KER	1 W-frag. zand+kwarts mag.	YZ
41	2	1	1001	2	KER	1 W-frag. besmeten potgruis mag. schraapsp.	YZ
					KER	2 W-frag. potgruis mag. over profiel gebarsten	YZ
					KER	1 W-frag. besmeten org. mag.	ROMV?
42	2	1	1001	3	KER	1 frag. potgruis mag.	YZ
					KER	1 W-frag. zand mag. schraapsporen, reduc.	YZ

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Bijlage 4

Archis waarnemingen

Archeologische waarnemingen

- Paleolithicum
- Mesolithicum
- Neolithicum
- Bronstijd
- IJzertijd
- Romeinse Tijd
- Middeleeuwen
- Monument
- Onderzoekslokatie

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Bijlage 5

Overzicht van geologische perioden

Bijlage Overzicht van geologische perioden

geologische perioden				ouderdom in jr. voor heden	
Holocene			Subatlanticum	actueel en zeer recent	100
			Subboreaal		2 900
			Atlanticum		5 000
			Boreaal		8 000
			Preboreaal		9 000
Pleistoceen	Laat	Weichselien	Laat	Jonge Dryas	10 200
				Allerød	11 000
				Oude Dryas	11 800
				Bølling	12 000
					13 000
		Midden			
		Vroeg			29 000
		Eemien			73 000
		Saalien			120 000
		Midden			300 000
	Vroeg			700 000	

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Bijlage 6

Lijst met gebruikte afkortingen

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Lijst met gebruikte afkortingen:

AAO	Aanvullend Archeologisch Onderzoek
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	Archeologisch Informatie Systeem
BP	Before Present (1950)
CAA	Centraal Archeologisch Archief
GHG	Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand
GLG	Gemiddeld Laagste Grondwaterstand
IKAW	Indicatieve Kaart Archeologische Waarden
MV	Maaiveld
NAP	Nieuw Amsterdams Peil
RGD	Rijks Geologische Dienst
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
SAI	Standaard Archeologische Inventarisatie
STIBOKA	Stichting Bodem Kartering

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Bijlage 7

Lijst met gebruikte literatuur

Project : Aanvullende Archeologische Inventarisatie
Kenmerk : 173015/173057, De Weijer, Bennekom

Lijst met gebruikte literatuur

Bakker, H.de en J. Scheling. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus.* Wageningen, 1989.

Boer, D.E.H. de, M.H. Boone en W.A.M. Hessing. *Delta, Nederlands verleden in vogelvlucht.* Deel 1, de Middeleeuwen: 300 tot 1500. Leiden, 1992.

Groenewoudt, B.J. *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden.* NAR 17. Amersfoort, 1994.

Groenewoudt, B.J. et al. *Raalte Jonge Raan, de geschiedenis van een Sallandse bouwlandkamp.* RAM 58, Amersfoort, 1998.

Heidinga, H.A. *De Veluwe in de vroege Middeleeuwen; aspecten van de nederzettingsarcheologie van Kootwijk en zijn bureu.* Amsterdam 1984.

Hofman, P. *Het kerspel Otterlo. Schets van een Veluwse dorpsgemeenschap in de Bataafs-Franse tijd. 1795-1813.* Ede, 1998.

Holleman, T., *Ede-Renkum: op zoek naar de geschiedenis in het landschap. Fietsroute.* Amersfoort 1994.

Jappe Alberts, W. *Geschiedenis van Gelderland, van de vroegste tijden tot het einde der middeleeuwen.* 's-Gravenhage. 1966.

Otten, D., *Landschap en plaatsnamen van de West-Veluwe.* Arnhem 1989.

Otten, D. *Het plaatsnamenboek van de Veluwe.* Arnhem, 1992.

Stiboka. *Bodemkaart van Nederland 1:50.000, Blad 39 O Rhenen.* Wageningen, 1973

Stichting Oud-Bennekom, *De Kostersteen: Mededelingen vereniging Oud-Bennekom, nr.6, oktober 1983*

Stichting "Oud Bennekom". *Een Veluws dorp. Een herinneringswerk voor Ir. M.M. van Hoffen.* z.p. z.j.

Vereniging "Oud Ede". *Geschiedenis van Ede. Deel I: het kerspel Ede.* Ede, 1933.

Vereniging "Oud Ede". *Geschiedenis van Ede. Deel II: het ambt en de gemeente Ede.* z.p., 1933.

Werkgroep Geo-archeologie. *Randvoorwaarden voor een beschrijvingssysteem voor aardwetenschappelijke informatie ten behoeve van archeologisch onderzoek.* Utrecht, 2000.

Wolter-Noordhof Atlasproductie. *Grote Provincie Atlas 1:25000, Gelderland Veluwe.* Groningen, 1997.

